

Rukkola.hu

A szomszéd könyve mindig zöldebb

Tartalomjegyzék:

1. Bevezetés és szakirodalmi áttekintés	3
1.1. Web 2.0, könyvtár 2.0 és egyéb buzzwordök	4
1.2. Szép remények	9
1.3. Földiekkel játszó égi tünet	15
1.4. Máshol valóra vált álmok	18
1.5. A legfiatalabb ellenlábás	23
2. A kutatás	27
2.1. A kutatás háttere	27
2.2. A kutatás célja, hipotézisek	28
2.3. Kutatási módszer	28
2.4. Kutatási eredmények	29
2.4.1. A használók összetétele	29
2.4.2. A Rukkola.hu weboldalának használata	33
2.4.3. A Rukkola.hu felhasználói és a könyvvásárlás	39
2.4.4. A Rukkola.hu felhasználói és a könyvtár	41
2.5. A kutatási eredmények összesítése	44
3. Hogyan tovább?	45
3.1. Légy része az áramlásnak!	46
3.2. Csináld jobban!	47
3.3. Összefoglaló	48
Bibliográfia	49
Mellékletek	52

1. Bevezetés és szakirodalmi áttekintés

2012 nyarán szinte a semmiből tűnt fel egy új weboldal, a Rukkola.hu, amelyen keresztül a felhasználók könyveket cserélhetnek egymással. Ilyen jellegű weblap korábban egyáltalán nem volt, így a könyvszerető internet-használók már az első hetekben tömegesen csaptak le a lehetőségre és regisztráltak, köztük én magam is. Bár a kezdeti időszakban nem nagyon hittem a kezdeményezés későbbi sikerében, ám az idő múlása nem engem igazolt: azt kellett látnom, hogy a felhasználói kör egyre bővül, akárcsak az elérhető könyvek száma. Persze nem mindegyik tag megbízható, ez minden weboldalon így van, érhetik az embert csalódások, de a szerkesztők mindent megtesznek a visszaélések kivédésének érdekében. Összességében tehát a Rukkola.hu az internet könyves játszótérének egy nagyon érdekes állomása, ezért is választottam ezt a kutatásom központi elemének.

Könyvtáros szemmel végiggondolva és a saját tapasztalataimra alapozva úgy gondoltam, hogy a weboldal használata komoly hatással lehet a felhasználók könyvbeszerzési, könyvvásárlási és könyvtárba-járási szokásaira. Kérdőíves kutatásommal tehát elsődlegesen ezt kívántam bebizonyítani.

Mivel a Rukkola.hu a web 2.0 paradigmájának létrejötte nélkül nem létezhette, így párhuzamot vontam az oldal és a könyvtár 2.0 lehetőségei között. Előzetes ismereteim alapján ugyanis a könyvtárak ilyen terű próbálkozásai nem hoztak nagy sikert, így arra a következtetésre jutottam, hogy a könyvcserés weboldal komoly konkurenciát jelenthet a könyvtár számára. Ezenkívül véleményem szerint a Rukkola.hu létezése és sikere is annak bizonyítéka, hogy létezik egy olyan internet-használó réteg, amely ugyanakkor aktív olvasó is, tehát nem csak ennek a weboldalnak és a hozzá hasonló civil kezdeményezéseknek lehet a célcsoportja, hanem valamennyi könyvtár 2.0-ás programnak is.

Ezért a dolgozatom első felében a könyvtár 2.0 magyarországi helyzetéről és kutatási eredményeiről kívánok egy körképet nyújtani.

1.1. Web 2.0, könyvtár 2.0 és egyéb buzzwordök

2011 márciusában egy amerikai blogger egyik posztjában¹ összeszedte a könyvtáros szakma olyan kifejezéseit, amelyeket „agyonhasználnak”² és tulajdonképpen az elektronikus korban értelmét veszítettnek minősített, ezek a szavak közé pedig bekerült a könyvtár 2.0 (library 2.0) is. Ez a tény számos kérdést vet fel: Elavultnak minősített szó vajon elavult szemlélet is takar? Vagy csupán egy olyan szolgáltatás elnevezéséről beszélünk, amely olyan szinten beépült a hétköznapi gyakorlatba, hogy azt már nem érdemes megkülönböztetni? Illetve igaz lehet-e a két lehetőség bármelyike egy olyan kifejezéssel vagy tevékenységgel kapcsolatban, amely a gyakorlatban sosem forrott ki igazán? Hiszen ez történt a könyvtár 2.0-val is, nem?

A web 2.0 kifejezés 2004-ben született meg egy konferencián, melyet az O'Reilly Media szervezett. A cég feje, Tim O'Reilly a későbbiekben meg is jelentett egy tanulmányt³, amelyben összefoglalja ennek a mindenre kiterjedő újításnak a lényegét. A web 2.0 egy olyan internetes forradalom, amelynek az alapja nem a technikai fejlődés, hanem a szemléletváltás. Vannak tipikusnak mondható alkalmazásai, lehetőségei és szolgáltatásai, de ezek olyan ütemben szaporodnak, hogy felsorolásukkal körülírni a fogalmat szinte lehetet. Összességében pedig elég nehéz pontos definíciót megfogalmazni, hivatalosan elfogadott nincs is. A legközelebb talán akkor jutunk, ha az egészet olyan fogalmakhoz próbáljuk meg kötni, mint például a felhasználó-központúság, az ingyenes tartalomszolgáltatás vagy a folyamatos frissítés és megújulás. Nagyon találó gondolat Ian Davistól a következő: „*A web 1.0 elvezette az embereket az információhoz, a web 2.0 el fogja vinni az információt az emberekhez.*”⁴

A rend kedvéért azért tisztázzuk, mik is a legtipikusabb web 2.0-ás szolgáltatások: a különböző blogok (pl.: Blogspot) és mikroblogok (Twitter), wikik (Wikipédia), képmegosztó oldalak (Flickr), zene- és videómegosztó oldalak (Napster, Soundcloud, YouTube), torrent oldalak (BitTorrent, nCore), aukciós oldalak (eBay, Vatera), közösségi oldalak (Facebook,

¹ <http://blog.libraryjournal.com/tenantdigitallibraries/2011/03/17/7-words-or-phrases-to-never-say-or-write-again/> (Letöltve: 2012.10.20)

² Magyar összefoglaló a KIT hírlevél hasábjain jelent meg: (Letöltve: 2012.10.20)

http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=agyonhasznalt_kifejezesek_a_konyvtaros_szakmaban

³ O'Reilly, Tim: What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software (Letöltve: 2012.09.22.) <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>

⁴ Davis szóban elhangzott gondolatát kollégája, Paul Miller idézi cikkében: Miller, Paul: Web 2.0: Building the New Library. In: Ariadne, 2005. október. 45. sz. (Letöltve: 2012.10.20.) <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/miller>

iWiW, MySpace) és azokon belül is az olyan könyves közösségi oldalak, mint például a magyar Moly.hu.

Annak ellenére, hogy sokan a kezdetektől fogva buzzword-nek, vagyis divatszónak titulálják a web 2.0-t, szinte azonnal megjelentek az olyan szakágazatokra utaló kifejezések, mint a business 2.0, e-learning 2.0, government 2.0 (kormányzat 2.0), health 2.0 (egészség 2.0), science 2.0 (tudomány 2.0), marketing 2.0 és még sorolhatnánk.

A web 2.0 analógiájára a könyvtárosok az elsők között csaptak le, és a könyvtár 2.0 fogalma már 2005-ben megszületett, de a mai napig nagy kérdés, hogy az innovatív elképzelésekből mit sikerült és sikerül még valamikor a jövőben a gyakorlatba átültetni. A másik nagy kérdőjel azon kérdés mellé szokott kerülni, hogy vajon szüksége van-e egyáltalán a könyvtárnak ilyen jellegű változásokra. Amíg ez sokakban felmerül, addig igazi áttörésnek szinte esélye sincsen, hiszen hogy dolgozhatnak teljes szívvel egy könyvtár dolgozói egy olyan újtáson, amelynek szükségességében ők maguk sem hisznek? Sajnos a jelenlegi helyzet és az eddigi tendenciák alapján azt kell megállapítanunk, hogy ha nem is a web 2.0 jelenti a megoldás, de a könyvtárnak mindenképpen újításokra van szüksége, hogy közhellyel éljek: haladnia kell a korrallal. Hiszen a felhasználók is ezt teszik, egy szolgáltató intézmény céljának pedig mindenképpen a felhasználó igényeinek kielégítése kell, hogy legyen a célja. Amikor pedig a felhasználók között egyre nagyobb az internethasználók aránya és egyre többen élnek a könyvtár nyújtotta online szolgáltatásokkal, akkor magától értetődő a következtetés, miszerint ezeknek a lehetőségeknek a körét bővíteni kell. Ahogy Ládi László fogalmaz: *„Miért jó a könyvtáraknak a 2.0-s fejlődés? Rossz a kérdés! Az orvos nem kérdezi a betegtől, hogy ízlett-e a gyógyszer! Hanem azt mondja: ahhoz, hogy tovább élj, vedd be ezeket a gyógyszereket, ha nem teszed, akkor magadnak ártasz. Nekünk is ez az alternatívánk van.”*⁵

Paul Miller 2005 októberében megjelenő cikke⁶ még elsődlegesen a web 2.0 bemutatására szolgált, ám egy kisebb fejezetet már arra szánt, hogy rámutasson, a könyvtárnak is van tere ebben az új paradigmában; ez az első publikáció a témában. Ezt követően 2006-ban látott napvilágot Jack M. Maness tanulmánya⁷, melyből már sokkal részletesebb képet alkothatunk a könyvtár 2.0 nyújtotta lehetőségekről. Maness a cikkben először meghatározza az

⁵ Ládi László: Könyvtár 2.0. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2008. (17. évf.) 2. sz. 16-29. old.

⁶ Miller, Paul: Web 2.0: Building the New Library. In: Ariadne, 2005. október. 45. sz. (Letöltve: 2012.10.20.) <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/miller>

⁷ Maness, Jack M.: Library 2.0 theory: Web 2.0 and its implications for libraries. In: Webology, 2006. 3. köt. 2. sz. (Letöltve: 2012.10.20.) <http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>

elmélethez tartozó, általa legfontosabbnak ítélt négy elemet: felhasználó-központú, multimédiás élményt nyújt, közösségépítő és közösségileg innovatív; majd részletesen beszél azokról a lehetőségekről, amiken keresztül ezeket az elemeket előtérbe lehet helyezni. Néhány olyan konkrét példával is előáll, mint a chat-tájékoztató bevezetése a Gyakran Ismételt Kérdések lap és az e-mailben történő tájékoztató helyett. Ugyanakkor fontosnak tartom leszögezni, hogy az elméletek szerint ezek a lehetséges szolgáltatások nem feltétlenül jelentik a korábbiak - főleg nem a fizikai térben történő szolgáltatások! – eltűnését. Bizonyos elavult, kevésbé praktikus lehetőségeket persze leválthatnak, de a legtöbb régi szolgáltatással karöltve, egymást kiegészítve lenne ideális működniük.

A könyvtár 2.0 gondolattérképének⁸ (1. ábra) megvizsgálásából elég sokat megérthetünk a fogalom lényegéről. A térképre a következő irányelveket jegyezték fel:

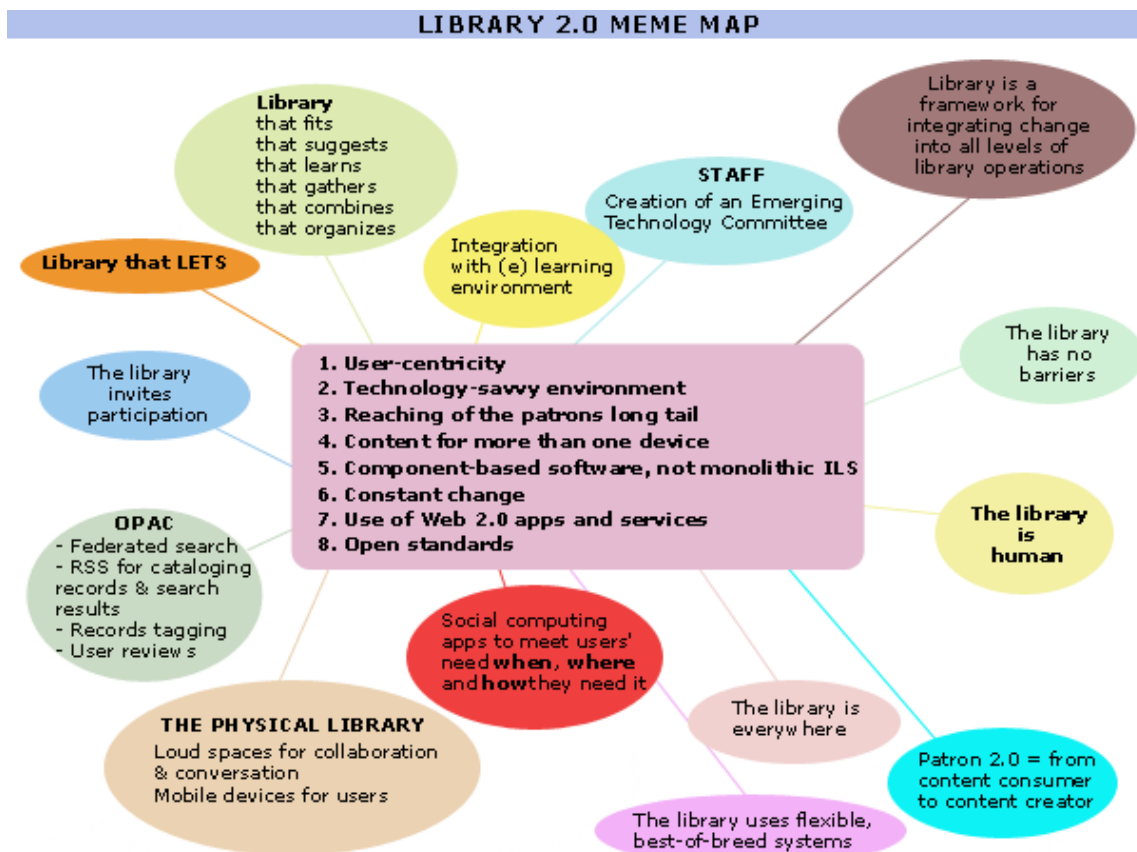
- Felhasználó-központúság;
- Technológiatudatos környezet;
- Támogatók elérése a long-tail⁹ segítségével;
- Tartalomelérés több eszköztípus használatával is;
- Komponensalapú, vagyis nem egybeépített szoftver;
- Állandó változás;
- Web 2.0 alkalmazások és szolgáltatások használata;
- Nyitott szabványok.

Egy brainstorming eredményére emlékeztető buborékfelhőbe pedig olyan kifejezések kerültek, mint: „A könyvtárnak nincsenek határai.”; „A könyvtár emberi.”; „Támogató 2.0 = A felhasználótól közvetlenül az alkotónak.”; „A könyvtár mindenhol ott van.”; „A könyvtár rugalmas, a saját területükön kiemelkedő rendszereket használ.”; „Közösségi alkalmazások a felhasználók igényeinek kielégítésére akkor, ott és úgy, amikor, ahol és ahogyan ők igénylik.”; „A fizikai könyvtár: tágas terek az együttműködéshez és társalgáshoz és hordozható eszközök a felhasználók számára.”; „OPAC: átfogó keresés, RSS a dokumentumok és keresési eredmények katalogizálásához, dokumentumok címkézése, felhasználói visszajelzések.”; „A könyvtár részvételre ösztönöz.”; „Könyvtár, ami ENGED.”; „Könyvtár: ami megfelel, ami ajánl, ami tanul, ami gyűjt, ami egyesít, ami szervez.”;

⁸ A kép eredetileg itt érhető el: <http://www.flickr.com/photos/bonaria/113222147/sizes/o/>

⁹ Magyarul „hosszú fark”, bővebben a fogalomról itt olvasható: http://hu.wikipedia.org/wiki/Hossz%C3%BA_farok

„(Internetes) tanulókörnyezettel történő integráció.”; „Dolgozók: fejlődőképes technológiai csapat kialakítása.”; „A könyvtár egy keret, amelybe minden szintű könyvtári művelet változása integrálható”.

1. ábra – A könyvtár 2.0 gondolattérképe

A könyvtár 2.0 a szakmán belül is nagy utat járt meg: olyan specializációi jöttek létre, mint a school library 2.0 (iskolai könyvtár 2.0), academic library 2.0 (felsőoktatási könyvtár 2.0) és a public library 2.0 (nyilvános könyvtár 2.0). Az utóbbiról, az új nyilvános könyvtári modellről, amely már a web 2.0-ra épül, de még a könyvtár 2.0 belül is megkülönbözteti magát, Gobinda Chowdhury, Alan Poulter és David McMenemy írt áttekintő tanulmányt.¹⁰ A kiváló cikkben a hangsúlyt a helyi közösségekre, azok egyéni és kollektív emlékezetének megőrzésére és közreadására, illetve a könyvtár ebben való szerepére helyezik.

¹⁰ Chowdhury, Gobinda; Poulter, Alan; and McMenemy, David: Public Library 2.0: Towards a new mission for public libraries as a “network of community knowledge”. In: Online Information Review 2006. (30. évf.) 4. sz. 454-460. old.

A könyvtár 2.0 mellett egyébként már a könyvtár 3.0 és a könyvtár 4.0 paradigmájáról is beszélnek. A mi témánkhoz ugyan jelen esetben nem kapcsolódik, ám azért érdemes tudni, hogy többek között például Wendy Schultz már 2006-ban jelentetett meg cikket a témában.¹¹

Külföldön számos próbálkozás született a könyvtár ilyen jellegű megújítására. Erre jó példa talán a Hämeenlinna városának (Finnország) könyvtára, melynek vezetője 2008-ban azt a nézetet vallotta¹², hogy az új nemzedéket, a digitális bennszülötteket "anyanyelvükön" kell megszólítani: a könyvtárnak az interneten is jelen kell lennie, méghozzá az eredeti szolgáltatások virtuális változataival, valamint lehetővé kell tenni az aktív részvételt, a közösségi tevékenységeket és a szükséges információk megtalálását a felhasználók számára.

Másik példa a norvég helyzet, melyről Tóth Máté 2007-es tanulmányútját követően így írt a beszámolójában: „Norvégiában a könyvtár 2.0-ás szolgáltatások a professzionalizmus talaján, nagyon jelentős anyagi támogatással születnek. Nincsenek azonban túlhangsúlyozva. Mindenki tisztában van vele, hogy ezek a fejlesztések egyelőre csupán izgalmas kísérletnek tekinthetők, amelyeknek a tapasztalatai lehetséges, hogy új utakat mutatnak majd a könyvtári szolgáltatások fejlesztésében.”¹³

A magyar könyvtárügyben elsőként Mikulás Gábor és Takács Dániel kezdett publikálni a témában, amikor is a KIT hírlevél hasábjain jelentettek meg egy többrészes hírcsokrot¹⁴, melyben a könyvtárosok figyelmét igyekeztek felhívni a web 2.0 könyvtári lehetőségeire. A gyűjteményhez Maness fentebb említett tanulmánya¹⁵ jelentette az egyik alapot. Ezt a hírcsokrot egy évvel később, 2007-ben Paszternák Ádámmal kiegészülve frissítették, majd a *Könyv, könyvtár, könyvtáros* című szaklapban meg is jelentették¹⁶. Az összefoglalóról, stílusos módon, egy wikipédiát¹⁷ is elérhetővé tettek az interneten keresztül.

Ládi Lászlónak két tanulmánya is megjelent 2008-ban a témában. A Tudományos és Műszaki Tájékoztatásban¹⁸ a web 2.0 általa legfontosabbnak ítélet elemeit vette sorra, majd a

¹¹ Wendy Schultz: To a temporary place in time... (Letöltve: 2012.10.12.)

<http://www.oclc.org/nextspace/002/6.htm>

¹² Jurvanen, Inkeri: Hämeenlinna Library 2.0. Your library. In: Scandinavian Public Library Quarterly, 2008 (41. évf.) 2. sz. 16-17. old.

¹³ Tóth Máté: Online közösségi terek használóknak és könyvtárosoknak: könyvtár 2.0 alkalmazások Norvégiában. In: Könyvtári figyelő, 2008. (54. évf.) 2. sz. 265-280. old.

¹⁴ Takács Dániel – Mikulás Gábor: Könyvtár 2.0 KIT hírcsokor. In: KIT Hírlevél, 2006. 32–39. sz.

¹⁵ Maness, Jack M.: Library 2.0 theory: Web 2.0 and its implications for libraries. In: Webology, 2006. 3. köt. 2. sz. (Letöltve: 2012.10.20.) <http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>

¹⁶ Paszternák Ádám - Takács Dániel - Mikulás Gábor: Könyvtár 2.0, avagy közösen vagyunk tudásbirtokosok. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2007. (16. évf.) 9. sz. 10-23. old.

¹⁷ <http://konyvtar20.pbworks.com/w/page/7614726/FrontPage> (Letöltve: 2012.10.20)

¹⁸ Ládi László: 2.0 - a weben és a könyvtárakban. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2008. (55. évf.) 9. sz. 415-423. old.

következő kérdést próbálta megválaszolni: szüksége van-e a könyvtárnak a 2.0-ás verzióra? A Könyv, könyvtár, könyvtárosban megjelent munkája¹⁹ viszont a web 2.0 technikai áttekintése után egy hosszabb részt szentel a könyvtár 2.0 elvi alapjaira, a sokat emlegetett szemléletváltásra.

A fent említett három munkát fogom a továbbiakban alapnak tekinteni, és egy kis összefoglaló készítésére vállalkozom azzal kapcsolatban, hogy a 2000-es évek második felében mik voltak az elvárások a magyar könyvtárakkal szemben ezen a területen.

1.2. Szép remények

Bár a web 2.0 elsődlegesen szemléletváltás, ugyanakkor technikai fejlődéssel is jár, vagy mondjuk inkább úgy, hogy a szemléletváltás egyik eleme a sokkal nagyobb nyitottság a technikai újítások felé. Könyvtári kereteken belül ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy olyan új technológiákat használunk fel, és olyan lehetőségeket építünk be a korábbi szolgáltatások közé, amelyek sokkal nagyobb szabadságot és részvételi lehetőséget adnak az olvasóknak, mint eddig bármikor. Ez persze egy könyvtáros szakmai szemével borzalmasan ijesztő is lehet, de ugyanakkor látni kell annak lehetőségét, hogy ilyen módon komolyan felkelthetjük a felhasználó érdeklődését a könyvtár iránt, valamint meg is tarthatjuk azt.

A következő felsorolásban azokat a technikai eszközöket foglaltam össze, amelyek már 2006-tól jelen vannak a magyar könyvtári szakirodalomban, mint fejlesztési lehetőségek:

1. **Blogok:** Az internetes naplók kifejezetten web 2.0-ás alkalmazások. Már elég korán felmerült annak lehetősége, hogy miként lehetne őket hasznosítani a könyvtári gyakorlatban is, akár a felhasználókkal, akár a szakmán belüli kommunikációra. Hiszen például a levelező listák kiváltására tökéletesen alkalmas, illetve sokkal szabadabb, kevésbé formális környezetet biztosít, mint a jelenlegi könyvtári weboldalak, ezzel pedig teret ad a személyes vélemények kinyilvánításához. A visszacsatolási lehetőség gyors, a hozzászólásokon keresztül a kialakuló beszélgetéseknek is teret ad. Könyvtári blogot többféle központi téma köré is építhetünk: foglalkozhat a könyvtár vagy egy könyvtáros könyvtári életével, lehet ismeretterjesztő vagy éppen oktató célú is. A személyes, úgy

¹⁹ Ládi László: Könyvtár 2.0. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2008. (17. évf.) 2. sz. 16-29. old.

nevezett énblogokat, ahol a szerkesztő (egy könyvtári dolgozó) élete áll a középpontban, a könyvtár pedig csak érintett téma, szigorúan véve én magam nem sorolnám a könyvtári blogok közé, bár vannak, akik ezt másképp gondolják.

2. **RSS²⁰**: Az RSSek tulajdonképpen a web 2.0 hírlevelei. Lehetővé teszik, hogy rajtuk keresztül feliratkozzunk egy-egy weboldal vagy blog frissítéseire. Előnye, hogy folyamatos tájékozódhatunk az új tartalmakról, anélkül, hogy minden nap megnéznénk a weboldalakat; illetve az RSS felületén keresztül egyszerre több forrás frissítéseinek rövidített verzióját tekinthetjük át, amiből el tudjuk dönteni, hogy el akarjuk-e olvasni a teljes bejegyzést vagy cikket. Könyvtári környezetben ez nem csak azt jelenti, hogy a felhasználók számára lehetővé tesszük a frissítéseink ilyen jellegű követését, hanem azt is, hogy olyan RSS tematikus listákat hozunk létre, amiken a frissítések a felhasználók számára is elérhetőek. Az RSS-hez hasonló szolgáltatás nyújt az Atom²¹ is.
3. **Linkgyűjtemények**: Ez egy régebben is létező szolgáltatás, felújított változata. Továbbra is él a gyakorlatban a korábbi „kézi” gyűjtögetés, de emellett most már van lehetőség az automatizált gyűjtésre is. A különböző link gyűjtő alkalmazásokban több gyűjtési szempont beállítható. Gyűjthetünk vele például híreket, blogfrissítéseket, multimédiás tartalmakat. A kézi módszer viszont a különböző linkgyűjtő oldalakon hódít, ahol bárki közzéteheti az általa, valamilyen témakörben összegyűjtött linklistát. A felhasználók megoszthatják, értékelhetik és címkézhetik a gyűjteményt és annak bizonyos darabjait. Könyvtári környezetben mindkét módszer jól használható például a témafigyelés tökéletesítéséhez, vagy valami speciális ágazat linkgyűjteményének közzétételéhez.
4. **Wikik**: A wikik olyan internetes enciklopédiák, amelyeket bárki szerkeszthet; a szolgáltató csak a keretrendszer biztosítja, tartalommal a felhasználók töltik fel. A különböző szócikkek között keresztkapcsolások vannak, így az összefüggő témák

²⁰ A betűszó többféleképpen is feloldható: eredetileg RDF Site Summary (RDF alapú oldal összefoglalója), ma már inkább Rich Site Summary (Átfogó oldalösszegzés), de gyakran használják a Really Simple Syndication (Rendkívül Leegyszerűsített Hírfolyam) is.

²¹ Az Atom protokollról bővebben itt: http://hu.wikipedia.org/wiki/Atom_%28szabv%C3%A1ny%29

között könnyedén ugrálhatunk. A legismertebb ilyen típusú oldal a Wikipédia²², melynek hitelességét sokan megkérdőjelezzik, ám a tapasztalatok szerint a bekerülő helytelen információk rövid időn belül javításra kerülnek egy másik felhasználó által. A weboldal 240 aktív verzióban érhető el, de összesen 271 nyelven indították. A rendszerben 24 millió felhasználó több mint 16 millió szócikket szerkeszt, ezzel pedig az oldal valamennyi nyomtatott enciklopédiát megelőzi.

A wiki motor ingyenesen letölthető és felhasználható, így bármilyen intézmény vagy magánszemély hozhat létre ilyen jellegű weboldalt valamilyen témára koncentrálva. A könyvtár előtt is sok olyan téma áll, amelyet ilyen keretek között tudna kibontakoztatni.

5. **Taggelés:** A „tag” nem más, mint egy címke, amit a felhasználók vagy a készítők társíthatnak a létrehozott tartalomhoz (blogbejegyzés, katalógusrekord) például témamegjelölés céljából, vagy bármilyen más kategorizáláshoz. Korlátozott verziójában, amikor csak a tartalom-előllító személy végezheti ezt a tevékenységet, a tárgyszavazásra emlékeztethet bennünket. A címkézés ugyanis történhet teljesen szabadon, vagyis a címkéző szókincse és fogalmazóképessége alapján is, de bizonyos rendszerekben csupán megadott címkekészletből lehet válogatni, akárcsak egy tárgyszójegyzék esetén. A legszabadabb verziójának veszélye, hogy a címkék közé teljesen banális és mindössze a címkéző számára releváns információk kerülhetnek a rendszerbe. Ugyanakkor több szempontból teszi visszakereshetővé a tartalmakat, mivel a tag-ek általában linkként üzemelnek és összekötik a hasonló tartalmakat egymással, amik így egyetlen kattintással lehívhatóak lesznek egy közös felületre. Ha az ETO és a tárgyszó-rendszerek kiváltására nem is alkalmas, de kiegészítésükre ideális lehet; akár még a különböző speciális témájú szakbibliográfiák létrehozásában is segítséget nyújthat.
6. **Referenz azonnali üzenetküldéssel:** Ez a szolgáltatás talán a legtöbbet emlegetett könyvtár 2.0 lehetőségek egyike. A LibInfo²³ már évek óta működő internetes tájékoztató felület, amelyben az olvasó e-mailben kapja meg a feltett kérdésére a választ, ám ennek is van egy átfutási ideje. Bár a könyvtár 2.0 magába

²² A weboldalnak saját szócikke van önmagáról, amely nem szerkeszthető a hétköznapi felhasználók számára, így az információk bizonyosan hitelesek: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Wikip%C3%A9dia>

²³ A szolgáltatásról bővebb leírás itt olvasható: <http://libinfo.oszk.hu/ismerteto.php>

foglalja az e-mailen keresztül történő tájékoztatás általánossá válását, az igazi újítás lényege, hogy a felhasználó azonnali üzenetváltásba kezdhet a könyvtárossal, vagyis tulajdonképpen chatelhet vele. Ennek hátránya és előnye egyaránt van. A felhasználó sokkal hamarabb juthat a szükséges információhoz, mintha be kéne menni a könyvtárba, vagy ha ki kéne várnia az e-mailben érkező választ. Ezzel szemben a könyvtárosnak sokkal kevesebb ideje van, hogy megoldja az olvasó problémáját, így a válasz nagyobb eséllyel lehet pontatlan vagy nem teljes. Ugyanakkor viszont a személyes beszélgetés során a könyvtárosnak van lehetősége az olvasónak olyan kérdéseket feltenni, melyekkel pontosíthatja a keresőkérdést, így a találatai akár relevánsabbak is lehetnek. Előnye még értelemszerűen, hogy áthidalja a fizikai távolságokat, így egy pécsi hallgató is kaphat választ a kérdésre mondjuk a BME OMIKK könyvtárából. Viszont egy könyvtáros egyszerre csupán egy problémával tud foglalkozni, így egy olyan napon, amikor nehezebb feladatokat kell megoldania, elképzelhető, hogy a felhasználók egy része el sem jut odáig, hogy feltehesse a kérdését. Ennek értelemszerű megoldás lehet több könyvtáros bevonása a munkába, ám a munkaerő még mindig az egyik legdrágább erőforrás. Az ilyen jellegű tájékoztatás történhet például Skype-on, MSN-e, vagy valamilyen IRC²⁴ csatornán keresztül.

7. **Közösségi háló:** A közösségi oldalak a web 2.0 legismertebb termékei, elsődleges céljuk a közösségépítés, a régi ismerősök összegyűjtése, valamint új ismerősök szerzése, azaz kapcsolati háló kialakítása. Bizonyos szempontok szerint funkcióik közé tartozik, hogy visszakereshetővé teszik a különböző tartalmak mellett az előállítókat is. Magyarországon egy ideig az iWiW volt a legnépszerűbb közösségi oldal, majd hazánkban is átvette a vezető a szerepet az amerikai, vagy most már inkább nemzetközi Facebook. A blogok egy speciális fajtáját képviseli a Twitter nevű mikroblog, amelyet több szempontból, főleg céljait és funkcióit tekintve ugyancsak a közösségi oldalak közé szokás sorolni. Az oldal a rövid információk közzétételére koncentrál, a rendszerben 140 karakteres állapotfrissítéseket oszthatunk meg.

A könyvtár szempontjából ugyanaz a helyzet a Facebookkal, a Twitterrel és a többi közösségi oldallal is: hozzájuk hasonlatos weblapot kifejleszteni nem érné,

²⁴ Internet Relay Chat: olyan csevegőprotokoll, amely akár több százezer személy beszélgetését teszi lehetővé egy időben. Bővebben erről itt: http://hu.wikipedia.org/wiki/Internet_Relay_Chat

de a felületükön célszerű regisztrált tagnak lenni, mivel marketing célokra nagyon jól használhatóak, tehát a könyvtár könnyedén juthat el rajtuk keresztül a felhasználókhoz.

8. **Egyéni keresőmotorok:** Az internetes keresők sok felhasználó számára az egyetlen információforrást jelentik, legtöbbjük pedig ezek közül sem ismer mást, csak Google-t. Ez azért is jelent problémát, mivel a Google nem válogat a találatok között, csupán különböző szempontok szerint rangsorolja őket, de tulajdonképpen minden olyan nyilvános forrást előhoz, amin a kereső kifejezésünk szerepel. Ennek eredménye, hogy a kereső személy feladata többek között a találatok megbízhatóságának értékelése is, ez viszont sok átlagfelhasználó számára gondot jelent. Érdekes, hogy az egyik megoldási lehetőséget pont Google ajánlja a Google Custom Search Engine²⁵ technológiával, aminek segítségével olyan keresőrendszert hozhatunk létre, amellyel a felhasználó az általunk forrásként megjelölt oldalak között keres. Így tehát a könyvtár bármikor létrehozhat egy olyan szakmai keresőmotort, aminek a segítségével a felhasználók ellenőrzött források között kutathatnak.
9. **Virtuális könyvespolcok:** Ez a lehetőség tulajdonképpen a tag-eléshez hasonlítható, hiszen ennek is az a lényege, hogy a könyveket valamilyen szempontból összekapcsoljuk és megkülönböztessük a többitől. Ugyanakkor, amíg a címkékhez általában nem lehet hozzászólni és nem kimondottan felhasználóhoz köthetőek, addig a polcokra mindkettő igaz lehet, így teret ad az azonos érdeklődésű olvasók diskurzusának, vagyis a közösségépítésnek. A könyvtáron belül pedig a címkékhez és a felhasználók által létrehozott linkgyűjteményhez hasonlóan jól hasznosítható lenne a tájékoztatásban. Ugyanakkor a felhasználói polcok között a könyvtár is bármikor hozhatna létre saját ajánlópolcot, hogy bizonyos művekre vagy témakörökre felhívja a felhasználók figyelmét.
10. **Új stílusú OPAC:** A nyílt forráskód olyan szabadságot ad a hétköznapi felhasználónak, amire a többség nincs felkészülve. Valószínűleg hasonló véleményt alkot a könyvtárosok többsége arról is, hogy adjuk-e meg a lehetőséget

²⁵ Személyre szabott keresőmotor, elérhető a következő címen: <http://google.com/coop/>

az olvasónak az OPAC szerkesztésére. Az mindenesetre tény, hogy ha a web 2.0-ás elveket tekintjük alapnak, akkor módot kéne biztosítani arra, hogy bárki értékelhesse, személyes megjegyzésekkel lássa el vagy éppen hasznos extra információkkal, esetleg címkékkel bővítse a katalógus rekordokat. Ezekkel az elemekkel kapcsolatban a felhasználók mind szabadon eldönthetnék, hogy figyelembe kívánják-e venni a könyv kölcsönzése esetén avagy sem, de a közösségépítése ez is egy nagyon jó lehetőséget nyújtana a könyvtár számára. Ezeket a rendszereket nevezzük Social OPAC-nak.²⁶

Másik nagy újítás az OPAC-ok rendszerében a különböző multimédiás tartalmak megjelenítése: könyvajánló videótól a hangoskönyvön át a digitalizált dokumentumig minden.

A harmadik lehetőség, ami ugyan csak említésszerűen szerepel a szakirodalomban, mégis sokat ígérő ötlet: a statisztikák alapján történő ajánlás. Az Amazon, a Bookline, illetve a Libri és a Lira rendszerében is található egy sáv a könyvek profiloldalán, amiből tájékozódhatunk arról, hogy azok a vásárlók, akik az adott könyvet már megrendelték, mit választottak ki még. Miért ne hasznosíthatnánk ezt könyvtári környezetben is? Hiszen azok, akik kikölcsönöztek egy általunk szeretett könyvet, valószínűleg több olyan könyvet is ki fognak, ami a mi tetszésünket is elnyerné. Ideális ajánlás, egyszerre ösztönző és tájékoztató eszköz.

Ezenkívül szintén csak érintőlegesen került elő az a lehetőség, hogy az OPACot össze lehet kapcsolni más weboldallal (továbbgondolva: más keresőmotorokkal), hogy a felhasználó akár elektronikus formában, akár papír alapon meg tudja vásárolni az adott művet, ha esetleg arra támadna kedve, vagyis egy kattintással tudjon rákeresni a választottjára a különböző webáruházak, akár antikváriumok kínálatában.

11. **Integrált eszközcsokok, mashupok:** A mashup szó két vagy több elem összeolvasztását jeleníti, aminek következtében egy új, harmadik dolog jön létre, zenei berkekben például két dalét, jelen esetben pedig legalább két web 2.0-ás alkalmazását. Tulajdonképpen a 10. pontban jellemzett OPAC is ennek egy fajtája, ám a téma nagysága és az abban rejlő lehetőségek miatt fontosnak láttam külön foglalkozni vele. Ugyanakkor, ha a könyvtár 2.0 elképzelései megvalósulnak,

²⁶ Mendes, Luiz H.; Quinonez-Skinner, Jennie; Skaggs, Danielle: Subjecting the catalog to tagging. In: Library Hi Tech, 2009. (27. évf.) 1. sz. 30-41. old.

akkor maga is egy mashupá válik, benne blogokkal, wikikkel, RSS-ekkel, linkgyűjteményekkel, keresőmotorokkal, és még rengeteg számos más lehetőséggel. A kihívás a kialakítás után már csak az összehangolásban van.

Ezek a lehetőségek merültek fel tehát a magyar könyvtáros szakma korán kapcsolóiban a nemzetközi szakirodalom áttanulmányozása után. De ne felejtjük el, hogy mióta ezek a publikációk megjelentek, vagyis feladták a leckét a hazai könyvtárak számára, hogy akkor most a könyvtár 2.0-ban hogyan is lehetne tovább, eltelt négy-öt év. Ebben az időszakban pedig magától értetődő, hogy születtek olyan próbálkozások, amely kisebb-nagyobb sikerekkel továbbgördítették a könyvtár szekerét a web 2.0 győzedelmes útján.

A továbbiakban egy rövid áttekintést kívánok nyújtani, amiből láthatjuk, mi vált valóra és mi nem a szép reményekből.

1.3. Földiekkel játszó égi tünemény

Kezdjük talán most is a blogokkal! 2010-ben Zsoldos Marianna és Komlóné Szabó Ágnes egy kisebb beszámolót²⁷ jelentetett meg, amelyben egy könyvtári blogos megbeszélés apropóján ajánlásra kerül az általuk legérdekesebbnek tartott tíz könyvtári netnapló. Itt kerül említésre az is, hogy Hubay Miklós informatikus könyvtáros szakdolgozata mellékleteként összeállította a magyar könyvtári blogok jegyzékét²⁸: a weboldalon akkor 119 cím szerepelt, amely az elmúlt két évben 147 névre nötte ki magát, tehát ennyi könyvtáros blog található jelenleg a magyar weben. Hubay Miklósnak egyébként már 2009-ben jelent meg tanulmánya a Tudományos és műszaki tájékoztatásban, amelyben az akkori magyar bloghelyzetről nyújtott körképet.²⁹

2011-ben Tóth Máté néhány hallgatóval egy kutatószeminárium keretein belül a magyar blogokat közösségi terekként vizsgálta, a munkában részt vett Bognár Noémi Erika, Kozma Zsófia és Tamási Gabriella.³⁰ A kutatás lényege a magyar könyvtári blogok összehasonlítása a könyves blogokkal volt, ehhez 17 közkönyvtári blogot és az Index blogját választották ki. A vizsgált időszakban majdnem valamennyi könyvtári blogon több bejegyzés született, mint

²⁷ Zsoldos Marianna (Trinity) - Komlóné Szabó Ágnes: Könyvtári blogok. In: Kapcsolat: a Heves megyei könyvtárosok lapja, 2010. (19. évf.) 2. (63.) sz. 6. old.

²⁸ A jegyzék a következő címen érhető el: <http://konyvtariblog.atw.hu>

²⁹ Hubay Miklós: Könyvtári blogok Magyarországon. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2009. (56. évf.) 11-12. sz. 503-514. old.

³⁰ Bognár Noémi Erika - Kozma Zsófia - Tormási Gabriella - Tóth Máté: A könyvtári blogok mint virtuális közösségi terek. In: Könyvtári figyelő, 2011. (57. évf.) 1. sz. 59-74. old.

hozzászólás, vagyis az olvasó közösség nem mondható kimondottan aktívnak. Ez alól kivétel a Hangtárnok³¹, amely az eredmények szerint a legintenzívebben működő könyvtáros blog. De az összesített adatokból így is azt kell látnunk, hogy átlagosan minden harmadik könyvtári bejegyzésre érkezik egyetlen hozzászólás. Az Index ezzel szemben sokkal jobb statisztikákat produkált, ott minden bejegyzésre érkezett reakció, átlagosan bejegyzésenként hat válasz. Elmondhatjuk tehát, hogy az eredmények alapján pont az hiányzik a könyvtári blogokból, ami nagyon fontos lenne: az olvasók aktív bevonása.

2012-ben Bognár Noémi Erika saját publikációt is jelentett meg a témába, amikor is a magyar közkönyvtári blogok népszerűségét és sikerét vizsgálta.³² Ebben rácafélt a könyvtári blogok magasnak tűnő számára; azt mondta, mindössze 14 olyan van, amely valóban aktívan működik. Ebből hét rendszerét vizsgálta meg közelebbről. Itt is bebizonyosodott, hogy a Hangtárnok a legnépszerűbb, hiszen havonta több, mint hússzor annyian látogatják, mint a második legnépszerűbbet, a Könyvtárosházát, ám a második blog is kiemelkedő eredményeket tudhat magáénak a mezőny többi tagjához képest. Szóval ebből a tanulmányból is ugyanazt szűrhetjük le, mint a korábbiából, és meg kell állapítanunk, hogy a könyvtári blogoknak mindeddig nem sikerült átütő sikereket elérnie.

2007-ben a Takács Dániel, Paszternák Ádám és Mikulás Gábor triója kritikaként fogalmazta meg a Wikipédiával kapcsolatban a következőket: „*A magyar Wikipédiában az információ- és könyvtártudomány egyelőre erősen alulreprezentált. Az olvasók nem találhatják benne pl. a bibliográfiát, annotációt, periodika szócikkeket, és a 'könyvtár' is igen hiányos, kezdetleges benne, miközben számos más tudományterület számára jó minőségű tájékoztatói forrás a növekvő népszerűségű wiki.*”³³ Ez ellen azonban azóta tettek a szakma képviselői. A Könyvtár 2.0 kísérleti műhely³⁴ keretein belül indítottak egy projektet, amelynek célja első sorban a könyvtártudományi Wikipédia szócikkek javítás, kiegészítés és pótlása volt.³⁵ A fent hiányolt valamennyi szócikk elérhető már, és a könyvtár fogalmának leírása is kibővítésre került.

³¹ Az egri Bródy Sándor Könyvtár zenei részlegének blogja, amely jelenleg még a következő címen érhető el, de már szó van a költöztetéséről: <http://hangtarnok.klog.hu/>

³² Bognár Noémi Erika: A közkönyvtári blogok népszerűsége és sikere Magyarországon. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2012. (59. évf.) 1. sz. 13-28. old.

³³ Paszternák Ádám - Takács Dániel - Mikulás Gábor: Könyvtár 2.0, avagy közösen vagyunk tudásbirtokosok. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2007. (16. évf.) 9. sz. 10-23. old.

³⁴ A szakmai műhelyről bővebben itt: <http://blog.konyvtar.hu/k2/2010/03/fedoneve-k2/>

³⁵ A projektről az alábbi linkeken érhetőek el információk:

<http://blog.konyvtar.hu/k2/2010/07/konyvtaros-segitseg-a-magyar-wikipedianak/>
<http://blog.konyvtar.hu/k2/2010/10/aktualis-fejlesztesek-wikipedia-es-23-dolog/>

Több könyvtár próbálkozott meg wiki formájában létrehozni valamilyen tudástárat, például helyismereti témában, ilyen például a BékésWiki³⁶. Sajnos jelenleg nem állnak rendelkezésünkre olyan kutatási eredmények, amik ezeknek a kezdeményezéseknek a sikerességéről tennének tanúbizonyságot, ez még kutatásra váró terület.

Ezenkívül most már van saját könyvtáros wikink³⁷ is, amely a Könyvtár.hu³⁸ gondozásában üzemel. Bár hozzá kell tennünk, hogy még több szócikknél szerepel a „szerkesztés alatt” szöveg, illetve a korábban a Wikipédia esetében kifogásolt három hiányzó leírás közül is csak egy található meg itt, a bibliográfia. A megírandó lapok között 319 fogalmat találhatunk, ezek olyan kifejezések, amelyekre már mutatna hivatkozás egy másik szócikkből, ám ezeket még senki sem hozta létre. Szóval a kezdeményezés még nagyon sok munkát igényel

Könyvtári keretek között virtuális könyvespolcok létrehozására ugyancsak a Könyvtár.hu biztosít terepet. Csakhogy ez a funkció az ideálshoz képest csupán félig működik. Ajánló szerepre alkalmas, de a polcok készítői nem visszakereshetőek, a polcokhoz pedig nem lehet személyes megjegyzést írni, így a felhasználók közötti interakció teljesen lehetetlen.

A közösségi hálón való jelenlét egyre általánosabb a könyvtárak között. A legtöbb nagyobb könyvtár már megtalálható a Facebookon, illetve van, amelyiknek már Twitter profilja is van. Ez a témakör is kutatásra szorul még, ám annyit tudhatunk, hogy a Pécsi Tudományegyetem Központi Könyvtárának weboldalát³⁹ milyen forrásokból látogatják: a weblap megtekintőinek 4%-a érkezik a könyvtár Facebook profiljáról, 2%-a a Twitter profiljáról, valamint 1% a könyvtár által üzemeltetett blogról.⁴⁰ Tehát a közösségi hálón keresztül csak a látogatók nagyon kis százaléka jut el a könyvtár weboldalára.

Az internetes refenz szolgáltatások ugyancsak egyre népszerűbbek, de sem erről, sem a korábbi listán szereplő többi lehetőségről nem születtek még kutatások, ez még várat magára. Ugyan a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár web 2.0 szolgáltatásáról⁴¹ már 2008-ban született

³⁶ A BékésWiki elérhetőségi címe a következő: <http://bekeswiki.bmk.hu/index.php/B%C3%A9k%C3%A9sWiki>

³⁷ A wiki a következő netcímen érhető el: <http://konyvtar.hu/wiki/Kezd%C5%91lap>

³⁸ „A Könyvtárportál az NKA támogatásával, az OSZK Könyvtári Intézet fejlesztéseként jött létre. Jelenleg tesztüzem módban működik, elsősorban a szakmai közönség számára.”

<http://konyvtar.hu/wiki/K%C3%B6nyvt%C3%A1rport%C3%A1l:R%C3%B3lunk>

³⁹ A weboldal a következő netcímen érhető el: www.lib.pte.hu

⁴⁰ A statisztikák az oldal üzemeltetőitől származnak.

⁴¹ Kukor Ferenc: Könyvtár 2.0 a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2008. (55. évf.) 9. sz. 403-414. old.

összesítés, de a következtetések levonásához inkább országos szinten átfogó munkákra lenne szükség.

Maness azt mondja⁴²: a könyvtár már a web 2.0 útján van, de még csak most indult el rajta. Az a bizonyos „most” óta pedig eltelt hat év, a magyar könyvtárak pedig még mindig a kísérletezés fázisában vannak, vagy a próbálkozásaik már megbuktak. Igazán sikeres könyvtár 2.0 szolgáltatást nem találni.

Ahogy Tóth Máté tapasztalatai alapján fogalmaz: „*Norvégiában a könyvtáraknak online környezetben nem sikerült az, ami fizikai térben igen: a könyvtárat a legkedveltebb találkozóhellyé tenni.*”⁴³ Ő az okokat abban látja, hogy amíg a fizikai térben a könyvtárnak csak a földrajzilag hozzá közel fekvő versenytársakkal kell megküzdenie, addig a virtuális térben a világ összes szolgáltatójával, így pedig jóval nehezebb a helyzete. Ehhez hozzá kell tenni, hogy a web 2.0 szolgáltatások nagy részét a bevonzott embertömeg teszi igazán izgalmassá, ahogy Tim O'Reilly a cége honlapján közzétett rövid web 2.0 definícióban⁴⁴ fogalmaz: „*minél többen használják, annál jobb*”. Egy átlagos felhasználó számára pedig szükségtelen a jelenlét több ugyanolyan célú weboldalon, ezért lehetséges, hogy sem a Facebooknak, sem a Wikipédiának, vagy akár a YouTube-nak nincs igazi, komoly konkurenciája. Hiszen mindenki ott akar jelen lenni, ahol a többiek is vannak, így a tömeg egy-egy konkrét weboldalon csoportosul. A könyvtár pedig sajnos valamilyen oknál fogva, az online felületen eddig nem volt képes olyan vonzóerőt képviselni, amely kritikus tömeget mozgatna meg.

1.4. Máshol valóra vált álmok

Érdekes kérdés, hogy vajon az, hogy a könyvtár berkein belül bizonyos ötletek és elképzelések nem működnek, azt jelenti-e, hogy ezek a próbálkozások eredendően halálra vannak ítélve, vagy valóban csupán a könyvtár az, amely nem képes a megfelelő táptalajt biztosítani? Nézzük meg hát a civil szférát!

⁴² Maness, Jack M.: Library 2.0 theory: Web 2.0 and its implications for libraries. In: Webology, 2006. 3. köt. 2. sz. (Letöltve: 2012.10.20.) <http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>

⁴³ Tóth Máté: Online közösségi terek használóknak és könyvtárosoknak: könyvtár 2.0 alkalmazások Norvégiában. In: Könyvtári figyelő, 2008. (54. évf.) 2. sz. 265-280. old.

⁴⁴ O'Reilly, Tim: Web 2.0: Compact Definition? 2005. október 1. (Letöltve: 2012.09.22.) <http://radar.oreilly.com/2005/10/web-20-compact-definition.html>

Magyarország legnagyobb és legismertebb könyves közösségi oldala a Moly.hu, amely rengeteg lehetőséget kínál az internetes olvasóközösségnek. Olyan lehetőségeket is, amelyek szerepelnek ugyan a könyvtár 2.0 elképzelésének keretein belül, ám a valóságban mégsem elérhetőek. Mondhatjuk tehát, hogy a Moly.hu a könyvtár helyett biztosít szolgáltatásokat a felhasználóknak? Igen. A weboldal tulajdonképpen olyan, mint a könyvtár 2.0 álom-OPAC-ja, csupán annyiban különbözik, hogy a háttérben nincsenek olyan fizikailag létező könyvek, amelyeket a fenntartók képesek lennének szolgáltatni a felhasználók számára.

A Moly.hu egy 2008-ban indult magánkezdeményszerűség, amely minden szempontból tipikus web 2.0-ás oldal, nem csak a felhasználók számára nyújtott lehetőségeit tekintve, hanem a fejlesztési szemléletét is. A szerkesztők, élükön az ismert személyiséggé vált Nagy Bencével, folyamatosan új szolgáltatásokkal jelentkeznek, csiszolnak a régieken, és kivonják vagy átalakítják a kevésbé népszerűeket. Az oldal – a többi közösségi oldalhoz hasonlóan – a fenntartók által csak vázában szerkesztett, a tartalmak legnagyobb részét a felhasználók töltik fel, amire elég sokféle lehetőségük van. Lehet például többek között az aktuális olvasmányainkat bejelölni, értékelni (mind szövegesen, mind pedig csillagozással), könyvet váró- vagy kívánságlistára tenni⁴⁵, idézeteket kiírni, a könyvekkel kapcsolatos gondolatokat bekarcolni, vagy éppen szavazásokat indítani. De ha például nem találunk meg a rendszerben egy könyvet, mi magunk is feltölthetjük, vagy egy már feltöltött könyv adatait bármikor kiegészíthetjük. Olyan különleges tevékenységekre is van mód, mint például az észlelés, melynek lényege, hogy rögzíthetjük, kit hol és mikor láttunk olvasni, az illető pedig jelentkezhet, ha látja a saját magáról szóló feljegyzést. Ugyanis az oldal felületén gyakorlatilag mindenhez hozzá lehet szólani, mindenről írhatunk véleményt, és a tartalmak nagy részét csillagozhatjuk is, hogy tetszésünket ezzel is kifejezzük. Figyelhetjük a különböző felhasználók aktivitásait, illetve ha éppen egy adott könyvvel kapcsolatos friss tartalmakra vagyunk kíváncsiak, akkor azt is könnyedén nyomon követhetjük. És persze ott vannak azok a bizonyos virtuális polcok, amelyek a könyvtári gyakorlatban vagy egyáltalán nem vagy csak félmegoldásként üzemelnek. A Moly.hu-n nem csak feltehetjük a könyveinket a polcokra, de tehetünk melléjük videókat, térképet, szöveget és bármilyen tartalmat, ami az oldalon jött létre. Egy-egy elemhez külön-külön is írhatunk megjegyzéseket, ahogy magához a polchoz is, ezenkívül a készítőik is visszakereshetőek, szóval a lehetőség tökéletesen adott a

⁴⁵ Amíg a várólistán azok a könyvek szerepelnek, amiket el szeretnénk olvasni, addig a kívánságlistán azok, amiket birtokolni szeretnénk. A tavalyi (2011) évben a tesztelések során bizonyítást nyert, hogy a két lista a felhasználók többségénél közel sem fedi egymást.

közösségépítéshez. Főleg, mivel a polcok egyetlen kattintással tehetők nyitottá, így akár a közösség együtt is alakíthat ki valamilyen tematikus gyűjteményt.

A legutóbb bevezetett újítás, amely igazán még nem is forrt ki: az Enciklopédia. Ennek lényege, hogy a felhasználók rögzíthetnek személyeket, fogalmakat, helyeket, amelyeket aztán különböző idézetekhez lehet csatolni. Például ha egy Harry Potter kötetből származó idézetben Hermione és Ron Roxfort veszélyeit méltatja, akkor szócikként csatolhatjuk Hermione Grangert, Ron Weasley-t, valamint a Roxfortot. Persze nem csak kitalált karakterek és helyek szerepelnek a rendszerben, hanem valóságok is, tehát ha Londonról, Luther Mártonról, vagy éppen Könyves Kálmánról akarunk idézeteket olvasni, azokon keresztül pedig megtalálni azokat a könyveket, amik róluk szólnak, arra is van lehetőség. A szócikkek adatlapján különböző információkat lehet rögzíteni és képeket, valamint térképet lehet csatolni. Elmondhatjuk tehát, hogy ha a rendszer jól beválik és a felhasználók rákapnak, akkor a Moly.hu rendelkezni fog egy beépített, számtalan irodalmi műre kiterjedő wikivel.

Tóth Máté és Ragnar Audunson 2010-ben összehasonlító elemzést készített két könyves közösségi oldal, a magyar Moly.hu és a norvég Bokelskere.no közösségével kapcsolatban⁴⁶, de a magyar adatok egy külön tanulmányban is megjelentek.⁴⁷ A kérdőíves kutatás főbb kérdései azzal voltak kapcsolatosak, hogy a felhasználók mire is használják a weboldalt. A regisztrált tagok közel 80%-ban tartották nagyon fontosnak, hogy új könyveket találhatnak a Moly.hu-n, illetve közel 60%-uk szerint szintén nagyon fontos, hogy más felhasználók értékeléseit elolvashatják bizonyos művekkel kapcsolatban. A többség az oldal használatának céljaként is ezeket a funkciókat jelölte meg: szeretnének könyveket találni, amiket aztán majd lesz kedvük elolvasni, illetve a könyvekről és az olvasásról szóló információkat akarnak találni. A kutatás arra is rámutat, hogy a Moly.hu felhasználók között az olvasmányok kiválasztásának legfontosabb forrásai a weboldal, illetve az ismerősök és rokonok általi ajánlás. Ezzel szemben a könyvtárosok ajánlása a legkevésbé fontos források között található náluk. Elmondhatjuk tehát, hogy a Moly.hu képes volt előrelépni elsődleges internetes könyves információforrássá, kilométerekkel megelőzve a könyvtárt. Ennek egyik legnagyobb oka talán az lehet, amit a kutatás is bizonyít, hogy a felhasználók nem csak egy hatalmas tudásbázist látnak a Moly.hu-ban, hanem mindemellett szórakoztatónak is találják. Ezért lehetséges, hogy a weboldal négyévnnyi működés után sem veszítette el az újdonság varázsával

⁴⁶ Tóth Máté, Audunson, Ragnar: Websites for booklovers as meeting places. In: Library Hi Tech, 2012. (30. évf.) 4. szám, 655-672. old.

⁴⁷ Tóth Máté: A Moly.hu mint virtuális találkozóhely. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 58. évf. 8. sz. 2011. 327-338. old.

járó népszerűségét, sőt a legfrissebb adatok szerint a 2012-es év elképesztő növekedést hozott a látogatóinak számában.⁴⁸

A Moly.hu weboldalon részt vehetünk különböző eseményeken és kihívásokon is, ezek tulajdonképpen az offline olvasómozgalmak és olvasóklubok online verziói. A 2012-ben befejezett szakdolgozatomat ennek a témának szenteltem, ahol a résztvevők között végeztem kérdőíves kutatást, majd az eredményeket összehasonlítottam egy fizikai térben megszervezett olvasóklub tagjainak válaszaival. Az adatok alapján azt kellett látnom, hogy az átlagéletkor sokkal magasabb a fizikai térben történő beszélgetések során, a fiatalabbakat már sokkal könnyebb megfogni az internetes lehetőségekkel. Ugyanakkor az olvasóklub tagjai közül a három legfiatalabbon kívül mindenki a könyvtár közvetlen környezetében lakott, tehát az olvasmányok közös megbeszélésének gondolata az idősebb korosztályt sem buzdítja legalább 10 kilométer megtételére. Ezen kívül érdekesség, hogy az olvasóklub valamennyi tagja aktív internet-használó, aki naponta többször is csatlakozik a netre.

A címkézésre a könyvtári gyakorlatban elég kevés példa van, szóval a felhasználó nem bókálászhat az OPACban és ragaszthat mindenféle címkéket a különböző rekordokra. De hát miért is lenne szüksége erre egy jóra való könyvtáros szerint, amikor ott vannak a tárgyszavak? Ha el is tekintünk attól, hogy mindannyian másképpen gondolkodunk, tehát egy adott, szűk témakörben sem biztos, hogy ugyanazokat a keresőszavakat fogja mindenki használni, akkor sem szabad megfélemednünk a szépirodalomról. Személyes tapasztalatom, hogy téma alapján szépirodalmi kötetet szinte képtelenség megtalálni a könyvtári katalógusban. Nem olyan régen kíváncsiságból rákerestem több könyvtár⁴⁹ rendszerében Nick Hornby *Pop, csajok, satöbbi* című regényére, hogy megtekintsem annak tárgyszavait, de az öt katalógusból mindössze annyit sikerült kiderítenem, hogy egy 20. századi angol regényről van szó. Egy átlagos felhasználó viszont elég ritka esetben fog úgy beszélni a könyvtárba, hogy szeretne elolvasni valamit, amit a 20. századi Angliában írtak. Sokkal inkább olyan igényei lesznek, mint hogy olvasna egy regényt az anya-fiú kapcsolatról, vagy háborús bűnösökről, tündérekről, alkoholistákról, vagy modellekről. A szépirodalmi könyvek ilyen tárgyszavakat viszont csak extrém esetekben kapnak, az ilyen jellegű kifejezések sokkal inkább a felhasználói címkézésre jellemzőek.

⁴⁸ A Moly.hu felületén hírként, 2013. január elsején közzétett növekedési ábra itt látható. Az ábrán a barna szín az új látogatókat jelzi, a zöld a visszatérőket. <http://moly.hu/bejegyzesek/micsoda-ev>

⁴⁹ Országos Széchényi Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Debreceni Egyetem – Egyetemi és Nemzeti Könyvtár, PTE Központi Könyvtár és a Csorba Győző Megyei Könyvtár közös katalógusa

Ilyen szempontból azonban a Moly.hu sem jár sokkal előrébb. Bár ezen a weboldalon a felhasználóknak van lehetőségük a címkézésre, de a már meglévő címkeállományból kell ehhez választaniuk, ha pedig új címkét szeretnének létrehozni, akkor a szerkesztőktől kell igényelniük. Tehát a címkézés itt csak bizonyos korlátokig történik szabadon, valamilyen szinten mégis ellenőrzött, ez pedig meg is látszik az egyes könyvekhez tartozó címkefelhőkön, amik szegényesek és formalizáltak.

Egészen más a helyzet a külföldi gyakorlatban: a legnagyobb, nemzetközi könyves közösségi oldalon, a LibraryThingen⁵⁰ a felhasználók bármit megadhatnak címkeként. Így lehetséges, hogy a fent említett könyv mellett még kódszámok és ázsiai szavak is szerepelnek a több száz tag között, viszont két-három perc alatt kideríthető, hogy a könyv szerelemről, szakításról, randizásról, krízisről és depresszióról szól, hogy sok köze van a zenéhez és még film is készült belőle. Így válik a könyv ténylegesen láthatóvá a rendszerben. A LibraryThing és a hozzá hasonlóan felhasználó központú oldalak komolyan versenyhelyzetet teremtenek a könyvtári katalógussal szemben, melyről a külföldi szakirodalom is beszámolt már, legutóbb Louise F. Spiteri tér ki erre is egyik cikkében.⁵¹

Visszatérve a Moly.hu-ra: A 2012-es újítások egyik, számunkra talán legérdekesebb darabja a kiadások felvitele. Bár a rendszer nem a könyvtáros szakma által elismert katalogizálási szabványt használja, hanem annak egy valamennyivel leegyszerűsített verzióját, a lényeg mégis ugyanaz: az olvasó szabadon rögzítheti a kötetének kiadási adatait. Szóval tegyük fel magunknak bátran a kérdés: az a személy, aki a könyvtári katalógusban annyi szabadságot sem kap, hogy egy címkét rögzíthessen, miért ne oda járna inkább, ahol még a formai feltárássra is kap engedélyt? Nem azt akarom mondani ezzel persze, hogy a szakképzett könyvtárosok feldolgozó munkája feleslegessé vált volna, helyettük pedig az olvasóknak kellene átvennie a könyvtár irányítását. Pusztán arra szeretnék rámutatni, hogy amíg a könyvtár ilyen szigorú szabályok szerint működik, és nem mutat rugalmasságot, és valódi szándékot arra, hogy együttműködjön az olvasókkal, vagyis valóra váltsa a könyvtár 2.0 álmot, addig teljesen érthető, miért választják inkább a civil szféra által nyújtott lehetőségeket: mert ott érzik jól magukat.

⁵⁰ Az oldal jelenleg is fordítás alatt áll, a magyar verzió ezen a címen érhető el: <http://hu.librarything.com/>

⁵¹ Spiteri, Louise F.: Social discovery tools: extending the principle of user convenience. *Journal of Documentation*, 2012. (68. évf.) 2. sz. 206 – 217. old.

1.5. A legfiatalabb ellenlábás

Ahogy fentebb már láthattuk, számos könyvtár 2.0-ás funkció jelenik meg online, más jellegű weboldalak keretein belül. Most azonban szót kell ejtenünk egy olyan tipikusan könyvtári szolgáltatásról, amelyről talán azt hittük, hogy egyetlen más jellegű szervezet sem lesz képes alternatívát nyújtani helyette, most mégis ennek ellenkezőjének jeleit láthatjuk, ez pedig nem más, mint a kölcsönzés. No, de kezdjük a történetet az elején.

Rukkola.hu könyvcserés weboldal 2012 nyarán indult hódító útjára. A forradalmi ötlet alapja egy magánkezdeményezés, aminek keretein belül a felhasználók megválhatnak feleslegesnek talált könyveiktől és azokért cserébe teljesen új példányokhoz juthatnak.

A weboldal elnevezése és legtöbb funkciója egy szóvicc eredménye. A rukkola nevű salátához kevés köze van⁵², sokkal inkább az „előrukkolni” ige asszociációja. Az oldal keretein belül ugyanis egy kattintással „rukkolhatunk” elő egy könyvvvel, amire nekünk már nincs szükségünk, valaki más pedig ugyancsak egyetlen kattintással csaphat le rá, vagyis „elhappolhatja” a többiek orra elől. Így született meg a „rukkolás” és a „happolás” fogalma, mely szavak a Rukkola.hu szakzsargonjának részei, a felhasználók által elfogadottak, így dolgozatomban során én is ezeket fogom használni.

Érdekesség, hogy a „kirukkolni” ige a könyvtári terminológiában is benne van, bár a szakmán kívüliek között kevésbé ismert. A német „*rücken*”, vagyis mozdulni, indulni, hátrálni igéből, illetve a „vissza” jelentésű „*zurück*” határozószóból eredeztethető. Azt a munkafolyamatot jelöli, amikor egy nagyobb polcegység - esetleg egy teljes olvasóterem, vagy raktár - összes könyvét előre, illetve hátramosztjuk, azért, hogy egyenletesen oszoljanak el a könyvek, vagyis ne legyenek egyes helyeken túl szorosan, más helyeken pedig üres polcrészek. És ha belegondolunk, valahol pontosan ez a Rukkola.hu rendszerének lényege is.

A weboldalra feltöltött könyvekért cserébe a felhasználók pontokat⁵³ kapnak, melyekből az oldal területén belül más könyveket „vásárolhatnak”. Fontos leszögezni, hogy bár a tranzakció virtuálisan történik, nem e-bookokról, hanem kizárólag papír alapú könyvekről

⁵² Hozzá kell tenni, hogy az oldalba épített blogot, melyen keresztül a szerkesztők kommunikálnak a felhasználókkal, Rukkola salátának keresztelték, ez is egy újabb szóvicc.

⁵³ Egy könyv feltöltése 1 pontot ér, annak továbbadása pedig további 4 pontot, tehát egy könyv átadásával összesen 5 pontot lehet szerezni. Ugyanennyi egy könyv megszerzésének ára is. Kiemelt, sokak által keresett könyvek feltöltéséért 2 pont jár, továbbadásukért pedig 8, de megszerzésükért ugyanúgy 5 pontot kell fizetni.

beszélünk. A könyv happolója postán, személyesen vagy valamelyik happonton⁵⁴ keresztül juthat hozzá a szerzeményéhez.

Tehát a weboldalon keresztül a felhasználók csere útján, felesleges könyvek beáldozásával, ingyen juthatnak új könyvekhez. Ha pedig az adott könyv nem nyeri el a tetszésüket, egyszerűen csak visszateszik a virtuális polcra (rerukkolhatja) és továbbpasszolják valaki másnak, helyette pedig happolnak egy számukra érdekesebbet. Mintha csak visszavinnék a könyvtárba és kikölcsönöznének egy másikat. Persze hatalmas előnye a weboldalnak a könyvtári kölcsönzéssel szemben, hogy ha a könyv elnyeri az olvasó tetszését, nem kell visszatenni a közösbe, hanem minden következmény nélkül megtarthatja. Értelemszerűen a kínálat is más, hiszen egy-egy könyvtár állománya függ annak gyűjtőkörétől és vásárlási pénzkeretétől, ezzel szemben a Rukkola.hu-n a könyvek mindenféle szűkítési szempont nélkül találhatók meg, csupán azon múlik, mi kerül fel, hogy a felhasználóknak mire nincs szüksége. Az érem másik oldala viszont, hogy ha egy könyvtár megvásárol egy könyvet, akkor annak előbb-utóbb elérhetővé kell válnia számunkat, hiszen az extrém eseteket (lopás, elvesztés, megsemmisülés stb.) leszámítva a kölcsönzőnek egy idő után vissza kell vinnie a könyvet. A Rukkola.hu esetében viszont nincs visszaadási kényszer, így elképzelhető, hogy akár évekig is hiába várunk egy-egy műre, mert sem korábbi, sem újabb példány nem kerül fel belőle.

Persze nem ez az első lehetőség, amin keresztül az ember ingyen könyvhöz juthat, de talán ez áll a legközelebb a könyvtár nyújtotta szolgáltatáshoz.

Hasonló példa a szegedi üzemeltetésű Antikvárium.hu⁵⁵ rendszere, amelyben fizethetünk könyvet könyvvel is. Csakhogy, mint a profitorientált vállalkozásoknál általában, itt is az érték a mérvadó, szóval bizonyos könyveket bizonyos összegért számítanak be, és természetesen csak az általuk közzétett listán szereplő műveket várják. A Rukkola.hu-ra ezzel szemben bármilyen könyvet feltehetünk, és azt tapasztalhatjuk, hogy elég gyakran van szüksége valaki másnak egy olyan könyvre, ami számunkra – és elképzelhető módon az Antikvárium.hu dolgozói számára is – értéktelen. Itt csupán a felpakolt művek száma mérvadó, nem pedig a forintban számított értéke. Ez pedig valljuk be, a könyvtár esetében is

⁵⁴ A happontok olyan helyeket takarnak, ahol a rukkoló bent hagyhatja a könyvet, a happoló pedig nyitvatartási időben elmehet érte. A kezdeményezéshez több iparág képviselői csatlakoztak, könyvkereskedéseken kívül például fodrászatok, éttermek és fogorvosi rendelők is.

⁵⁵ Az Antikvárium.hu működéséről bővebb információ itt található:
http://www.antikvarium.hu/ant/gyikfaq.php#ef_info

így van, hiszen ott is a kölcsönözhető könyvek száma van minimalizálva, nem pedig azok értéke. Például ha kikölcsönzünk tíz darab húszéves kötetet a Jókai összes sorozatból, ugyanúgy betelik a kártyánk, mintha a tíz legújabb és legkeresettebb bestsellert vinnénk haza magunkkal.

Ugyanakkor olyan lehetőség is adódott már a szemfüles könyvmolyok életében, amikor offline módon a Rukkola.hu értékrendjéhez hasonlóan cserélgethették könyveiket. Kisebbségi sikerrel több szervezet is próbálkozott már könyvcseré-piac lebonyolításával, ilyen például a vastagmargo.hu⁵⁶ vagy a Sündörgő⁵⁷. Ezek azonban több szempontból sem tekinthetők igazi versenytársnak a könyvtár számára. Hiszen egy-egy ilyen cserepiac csak az év egy meghatározott napján, az ország egy meghatározott pontján üzemel, és csak korlátozott számú embert képest befogadni, ezáltal pedig az ők könyvbeszerzési szokásaikra hatni. Ezzel szemben a könyvtár ajtaja az év legtöbb napján nyitva áll az olvasni vágyók számára, a könyvtári rendszer pedig elég nagy ahhoz, hogy a szolgáltatások az ország szinte valamennyi pontján a felhasználók rendelkezésére álljanak. Így van ez a Rukkola esetében is, hiszen egy weboldalnak nincs zárórája.

A könyvcseré-piacokhoz hasonlíthatjuk a nyitott könyvespolcokat⁵⁸, amelyek 2012-ben országosan rohamosan szaporodni kezdtek. Ezek olyan polcok, amelyeket valamilyen nyilvános helyre, egy kezdő állománnyal kihelyeztek. Ezekről bárki vehet el könyvet – innen a nyitott jelző – a kérés csupán annyi, hogy olvasás után vigyük vissza az adott kötetet, vagy ahány könyvet elhoztunk, cserébe annyi számunkra feleslegeseket rakjunk a helyére. Ez az ötlet már kicsit jobban emlékeztethet minket a könyvtári kölcsönzésre, de itt csekély mennyiségű könyvről van szó, a forgalom pedig semmilyen módon sem nyomon követhető, hiszen a könyvek visszavitele vagy cseréje teljesen önkéntes alapon működik, az ember lelkiismeretére van bízva.

A szeptemberben indult Könyvcserélő.hu⁵⁹ weboldalt ugyancsak hasonló okból nem nevezném versenytársnak, mivel bár alig két hónappal a Rukkola.hu után nyitotta meg kapuját, mégsem volt képes hasonló tömeget megmozgatni. 2012. decemberében a Könyvcserélő.hu-nak alig valamivel több mint 500 követője van Facebookon, míg a Rukkola.hu aktivitásait több, mint 9000 ember követi ott nyomon. Az oldalról megszerezhető

⁵⁶ Bár a kezdeményezés neve egy domain név, tárhellyel mégsem rendelkezik és a cím sem vezet sehova. A szervezet munkássága a Facebookon követhető: <http://www.facebook.com/vastagmargo.ingyenes.konyvpiac>

⁵⁷ A Sündörgő nevű szervezethez ugyancsak nem találtam hivatalos weboldalt, ők is Facebookon keresztül elérhetőek: <http://www.facebook.com/sundorgo>

⁵⁸ Az egyik legismertebb a budapesti KÖKI terminálban működik, erről bővebb információ itt található: <http://kokiterminal.hu/informaciok/kmo-nyitott-konyvespolc>

⁵⁹ A weboldal működéséről bővebben itt található leírás: <http://www.konyvcserelo.hu/hogyan-mukodik>

könyvek számának növekedése ugyancsak hasonló tendenciát mutat, a Könyvcserélő.hu novemberben érte el az 500 könyves álomhatárt, ám a Rukkola.hu már októberben 80.000 felett járt. A két weboldal között zajló verseny elég egyenlőtlennek mondható, a mérleg nyelve pedig minden szempontból a Rukkola.hu irányába billen. Ezért lehetséges, hogy bár a kisebb weboldalban is van potenciál, és a későbbiekben valamilyen áttörés következhet be, de a jelenlegi állapotok szerint csak a nagyobbik tekinthető a könyvtár igazi vetélytársának.

Hasonló profilú külföldi oldalakat nem igazán találni. Üzemel egy német nyelvű oldal, a Tauschticket⁶⁰, ahol sok más termék mellett könyveket is lehet cserélni, ám itt mindennek *ticket*ben meghatározott értéke van, ami tulajdonképpen az oldal belső fizetőeszköze. A meinbuch-deinbuch.de⁶¹ a németek másik nagy próbálkozása, amely már közelebb áll a Rukkolához, bár apró részleteiben eltér. Itt is ingyen cserélhetünk könyveket egymással, az oldalon a fizetőeszközök különböző kuponok.

Összességében azt láthatjuk, hogy bár sok szempontból más a Rukkola.hu-ról könyvet szerezni, mint könyvtárból kikölcsönözni, de alapjában véve mégis ugyanaz, hiszen mindkét módon ingyen juthatunk olvasmányokhoz. A kérdés csupán az, hogy ez az azonosság milyen módon fejt ki hatását, és ennek következményeképpen milyen mértékben képes a Rukkola használata kiszorítani a felhasználók életéből a könyvtárat, illetve a többi könyvbeszerzési módot; vagyis mennyire képes a Rukkola.hu nem csak elméletben, hanem a gyakorlatban is a könyvtár vetélytársa lenni. Dolgozatomban a továbbiakban erre a témára kívánok összpontosítani.

⁶⁰ Az oldal erről a címről érhető el: <http://www.tauschticket.de/>

⁶¹ Az oldal működéséről leírás német nyelven itt olvasható: <http://meimbuch-deinbuch.com/buchtausch/faq.php?PHPSESSID=200eae7c54a40fe67c2cb839879ebf7#fuenf>

2. A kutatás

2.1. A kutatás háttere

Ahogy a korábbiakban már láthattuk, a Rukkola.hu Magyarország első ilyen jellegű weboldala, amely mágnesként vonzotta magához az olvasni szerető lakosságot. A főoldalon található statisztikák szerint október első hetében, vagyis a weboldal működésének 81. napja után, már 11.100 regisztrált tag cserélgette egymás között a könyveit, 80.400 könyv várt éppen arra, hogy valaki lecsapjon rá, de 53.200 kötet már megtalálta az új gazdáját. Elmondhatjuk tehát, hogy az oldal rövid alatt képes volt hatalmas tömegeket és nagy házi-könyvtárakat megmozgatni. Ugyanakkor pedig nagyon erős a közösségépítő hatása is, annak ellenére, hogy közösségi oldalnak semmiképpen sem mondhatnánk, bár elég sok cikkben emlegetik így.

Az internet világában a közösségek új korszakát éljük. A hagyományos, fórumozós kapcsolattartás háttérbe szorult a közösségi oldalakkal szemben, ahol a kapcsolatok alapját többször képezi valódi, az oldalon kívüli ismeretség, mint a klasszikus internetes társaságokban. Így a fizikai és a virtuális közösségek között gyakran elmosódik a határ⁶². Ennek alapját a web 2.0-ás oldalak által biztosított lehetőségek képezik. Azonban a Rukkola.hu nem tipikus web 2.0-ás oldal, mivel a felületén, azon kívül, hogy tovább adnánk vagy éppen megszereznénk egy-egy könyvet, más adatot nem tudunk rögzíteni. Így a könyvekkel kapcsolatos információk máshonnan érkeznek, mégpedig a Moly.hu könyves közösségi oldalról, melynek adatbázisa adja a Rukkola.hu tulajdonképpeni alapját. Ahogy fentebb már említettem weboldalt én magam nem tartom közösségi oldalnak sem, mivel nem képes biztosítani azokat a lehetőségeket, melyeken keresztül a stabil internetes közösségek általában kialakulnak. Gondolok itt például arra, hogy nincs lehetőség követni a különböző felhasználók tevékenységeit, vagy hozzászólni bármilyen aktivitáshoz, sem valamilyen egyedi tartalmat megosztani. Ugyanakkor viszont a Rukkola.hu-t több cikkben közösségi oldalként jelölték meg. Ennek legfőbb oka, hogy valóban stabil közösség áll az oldal mögött. A szerkesztők kiválóan használják a legnépszerűbb közösségi oldalakat kommunikációs célra. A Facebookon több mint 8000, a Twitteren pedig közel 400 tag követi őket. A felhasználók közötti személyes kapcsolat főleg itt alakul ki, illetve e-mailen keresztül, ahogy a könyvek átadását szervezik. A kutatáshoz készített kérdőívemet is a Facebookon keresztül juttatták el

⁶² Patricia Wallas: Az internet pszichológiája. Budapest: Osiris, 2002.

az oldal szerkesztői a felhasználóhoz, akik közül alig egy hét alatt 663 személy töltötte ki. Ez a magas szám is arra utal, hogy a Rukkola.hu közössége rendkívül aktív a különböző közösségi oldalakon, tagjai pedig egymással és az oldal szerkesztőivel szemben nagyon segítőkészek.

Csak mellékesen jegyezném, hogy a könyvtár 2.0 közösségi oldalakra vonatkozó elképzelései alapján a könyvtárnak is valami hasonló módon kellene eljárnia, vagyis nem közösségi oldallá alakulnia, de az ismert közösségi oldalakat úgy használnia, hogy olyan bázist tudjon kialakítani, melynek tagjait utána át tudja terelni a saját weboldalára az ottani szolgáltatások használatára bírva.

2.2. A kutatás célja, hipotézisek

A kutatásom elsődleges célja az volt, hogy kiderítsem, kik azok, akik a Rukkola.hu aktív használói, illetve hogy az oldal milyen hatással van a könyvbeszerzési szokásaikra, azon belül is a könyvvásárlásra és könyvtárba-járásra. Hipotézisként azt fogalmaztam meg, hogy a felhasználók életében a Rukkola.hu minden más könyvbeszerzési forrást maga mögé utasított, ennek következtében pedig a felhasználók kevesebbet költenek könyvekre, és könyvtárba is kevesebbet járnak.

Kutatási céljaim közé tartozik, hogy bebizonyítsam, létezik egy olyan magyar olvasóréteg, amelynek tagjai nem olvasás helyett, hanem annak kiegészítéseként, az élmény színesítésének kedvéért is használják az internetet. Ők azok, akik aktívan vesznek részt a web 2.0-as szolgáltatásokban, vagyis a könyvtár 2.0 potenciális célközönségét alkotják.

2.3. Kutatási módszer

A Rukkola.hu felhasználói számára készítettem egy rövid kérdőívet, amelyet az oldal szerkesztői tettek közzé a Facebook profiljukon. A kérdőíves kutatás során összesen 663 választ kaptam, ám ezek közül négyet érvénytelennek kellett minősítenem, mivel azt jelölték, nem regisztrált tagok a Rukkola.hu weboldalon. Mivel a többi kérdésre is rendesen válaszoltak, ezt természetesen jelentheti azt is, hogy valamelyik szülőjük, testvérük, barátjuk felhasználói fiókján keresztül ugyanúgy használják az oldalt, mint a többi regisztrált tag, ám mivel ez csak találgatás, jobbnak láttam őket törölni a mintából. Így a következőkben látható eredményeket 659 személy válasza alapján szűrtem le.

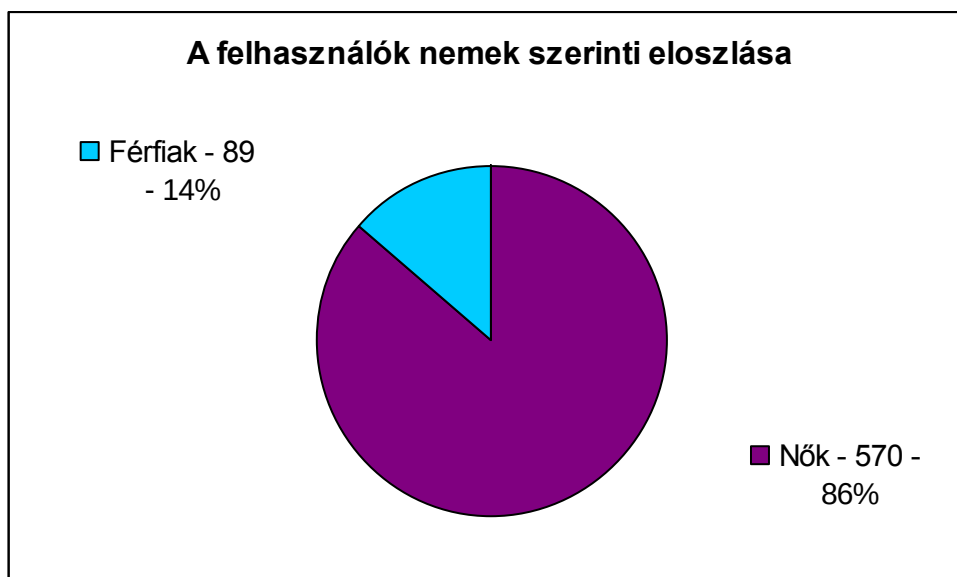
Mivel céljaim között szerepel, hogy bizonyosságot nyerjek a fent említett olvasóréteg létezéséről, ezért eredményeimet több helyen Tóth Máté és Ragnar Audunson Moly.hu-val kapcsolatos adataival⁶³ fogom összehasonlítani. Valószínűsíthető, hogy a közösség tagjainak nagy része mindkét oldalt használja, illetve a két oldal felhasználóinak demográfiai adatai több helyen hasonlóságot fognak mutatni.

Ezenkívül az adataimat néhány helyen Gereben Ferenc kutatási eredményeinek⁶⁴ fényében is meg kívánom vizsgálni. Ezek ugyan nem friss adatok, de megjelenésük óta nem született olyan átfogó munka, amelyet ilyen méretű mintával vettek volna fel. Jelen esetben pedig arra szeretnék rámutatni, hogy a Rukkola.hu felhasználói pontosan milyen réteget képviselnek a magyar társadalmon belül, milyen tulajdonságokkal bírnak a közhöz képest.

2.4. Kutatási eredmények

2.4.1. A használók összetétele

A felhasználók nemi eloszlását a 2. ábra mutatja. Ahogy láthatjuk, az oldalon sokkal több nő regisztrálta magát, mint férfi: a gyengébbik nem 86%-os többségben van.

2. ábra – A felhasználók nemi eloszlása

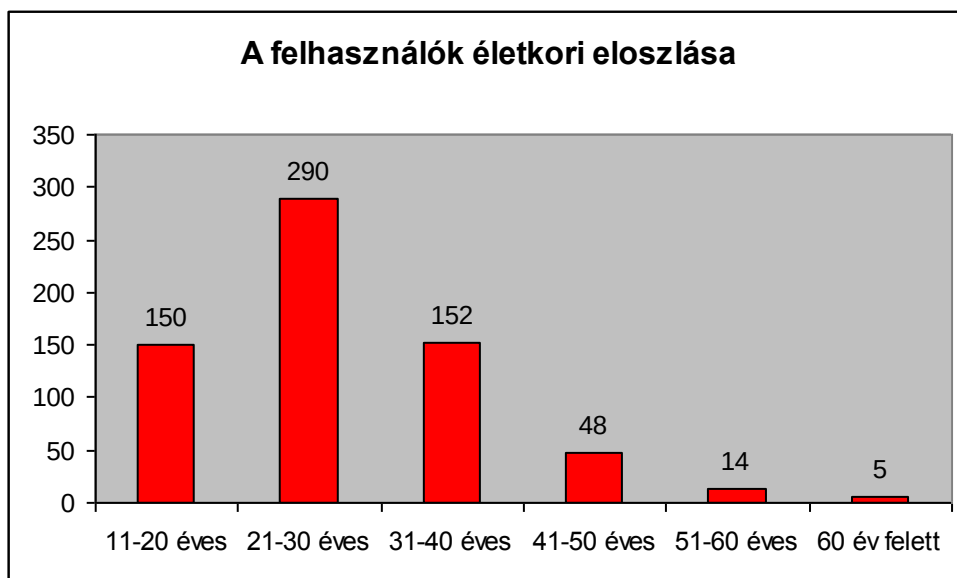
⁶³ Tóth Máté, Audunson, Ragnar: Websites for booklovers as meeting places. In: Library Hi Tech, 2012. (30. évf.) 4. szám, 655-672. old.

⁶⁴ Gereben Ferenc: Könyv, könyvtár, közönség: A magyar társadalom olvasáskultúrája olvasás- és könyvtárszociológiai adatok tükrében. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 1998.

Hasonló a helyzet a Moly.hu weboldalon is: ott a felhasználók 83,4% nő. Ebből arra következtethetünk, hogy a nők sokkal nyitottabbak a hasonló internetes, könyves kezdeményezések felé.

Hasonlóságot találhatunk a két oldal felhasználóinak életkori eloszlásában is. A 3. ábrán a Rukkola.hu felhasználókkal kapcsolatos életkori adatok láthatóak. A weboldal valamennyi korosztályra hatással van, ez legjobban abban látszik, hogy amíg a legfiatalabb válaszadó egy 12 éves fiú, addig a legidősebb egy 71 éves hölgy. A kitöltők többsége, 290 fő, 21 és 30 év közötti, az átlagéletkor pedig 28 év.

A Moly.hu esetében az átlagéletkor 27,4 év, a legfiatalabb felhasználó egy 11 éves kislány, a legidősebb pedig egy 65 esztendősről.

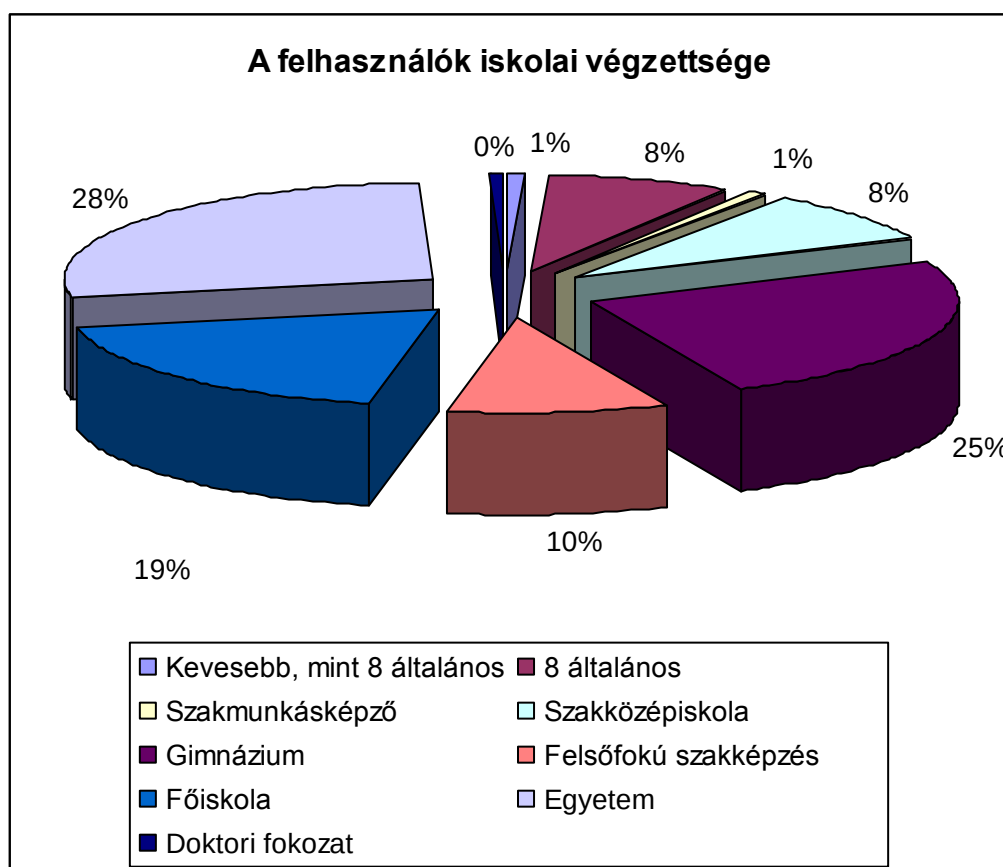

3. ábra – A felhasználók életkori eloszlása

A kérdőív következő kérdése a felhasználók iskolai végzettségével volt kapcsolatos. Ahogy a 3. ábra is mutatja, a válaszadók legnagyobb csoportját az egyetemet vagy főiskolát végzettek alkotják. De magas azok aránya is, akik részt vettek valamilyen felsőfokú szakképzésben vagy szakközépiskolában végeztek, tehát rendelkeznek valamilyen szakvégzettséggel. Az a 25%, akik csupán a gimnáziumot végezte el, a 21 és 30 év közötti korosztályba esik, tehát többségük valószínűsíthetően most folytatja felsőfokú tanulmányait. Hasonló a helyzet a 8 osztályt végzett 8%-kal is: ők még nem múltak el 18 évesek, tehát éppen olyan képzésben vesznek, melynek végén középfokú végzettséget kapnak majd.

Elmondhatjuk tehát, hogy a Rukkola.hu felhasználóinak többsége magasan iskolázott, és megszerezte az életkorának megfelelő legmagasabb kvalifikációt.

A Moly.hu esetében ugyanez a helyzet: bár ott néhány százalékkal magasabb az egyetemet vagy főiskolát végzettek aránya, de majdnem az összes válaszadók az életkorában elérhető legmagasabb végzettség birtokosa.

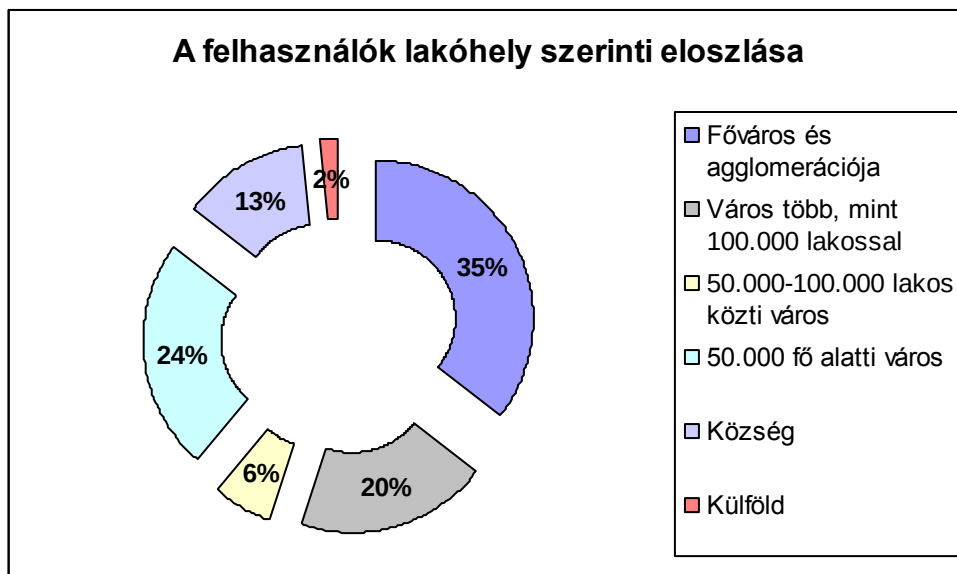

4. ábra – A felhasználók iskolai végzettsége

A két oldal felhasználóinak lakhely szerinti eloszlása is sok hasonlóságot mutat. Ennél a kérdésnél mindkét kutatás során a kitöltőnek a lakhelyének nevét kellett megadnia, a lenti kategóriákat pedig az adatok kiértékelése során alkottuk, a településeket pedig mi magunk soroltuk be.

A fővárosban vagy annak agglomerációjában élők a Rukkola.hu esetében 35%-ban teszik ki a felhasználókat, míg a Moly.hu esetében 40%-ban. Több mint 100.000 fős városból jön a rukkolók 20 és a molyolók 17%-a. 50.000 és 100.000 lélekszám közötti városban Rukkola.hu felhasználóinak mindössze 6%-a lakik, a Moly.hu felhasználóinak pedig csak 8%-a. 50.000 fő alatti városban él a rukkolázók 24%-a és a Moly.hu tagok 18%-a. Községben a Rukkola felhasználók 13%-a él, a molyosoknak pedig mindössze 9%-a. Határon túlról 2% használja a

Rukkola.hu weboldalát, a Moly.hu-ét pedig 6%. Láthatjuk tehát, hogy az arányok közel azonosak, és valamennyi kategória esetében mindössze pár százalékos az eltérés. A Rukkola.hu felhasználóinak lakhelyével kapcsolatos statisztika az 5. ábrán látható.

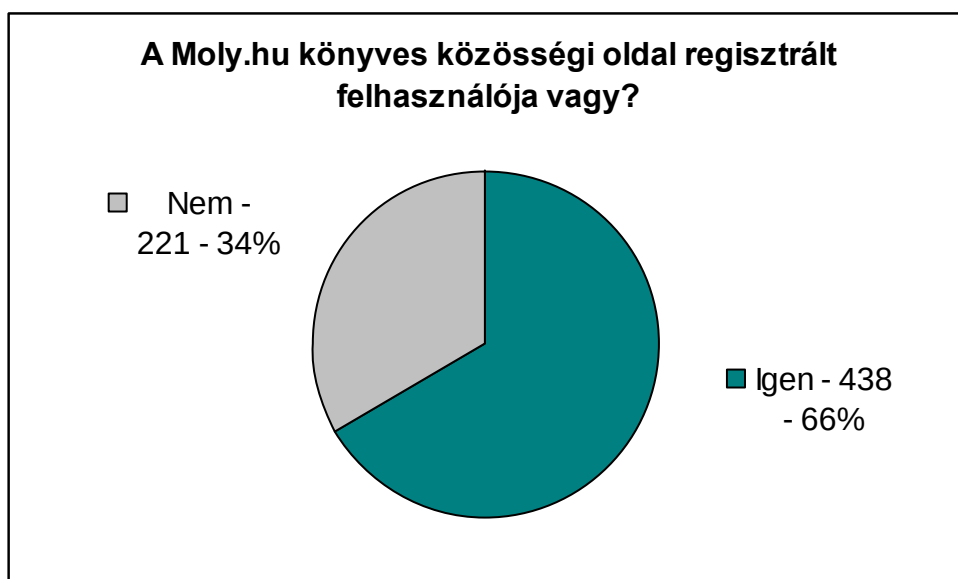

5. ábra – A felhasználók lakhely szerinti eloszlása

A külföldi felhasználókkal kapcsolatban meg kell említenünk, hogy a weboldalak és a kitöltött kérdőívek nyelve miatt arra kell következtetnünk, hogy valamennyien határon túli magyarok. A Rukkola.hu esetében, feltehetően a posta magas költségei miatt, a külföldiek legnagyobb része a határok közelében lévő magyarlakta településekben él. Igazán távol csak ketten élnek, egyikük Brüsszelben, Belgiumban, a másikuk pedig Bredában, Hollandiában. A személyes tapasztalatom ugyanakkor az, hogy a külföldi felhasználók közül többen kérnek postázást magyarországi címre, valamelyik családtagjuknak, ahonnan a könyvet majd egy hazalátogatás során viszik magukkal.

Az eddigiek során láthattuk tehát, hogy a Rukkola.hu és a Moly.hu felhasználói nagyon sok szempontból mutatnak hasonlóságot. A rukkolázók következő kérdése arra vonatkozott, regisztrált tagok-e a Moly.hu weboldalon. Ahogy a 6. ábrán is láthatjuk a többség, 66%, igennel válaszolt erre a kérdésre.

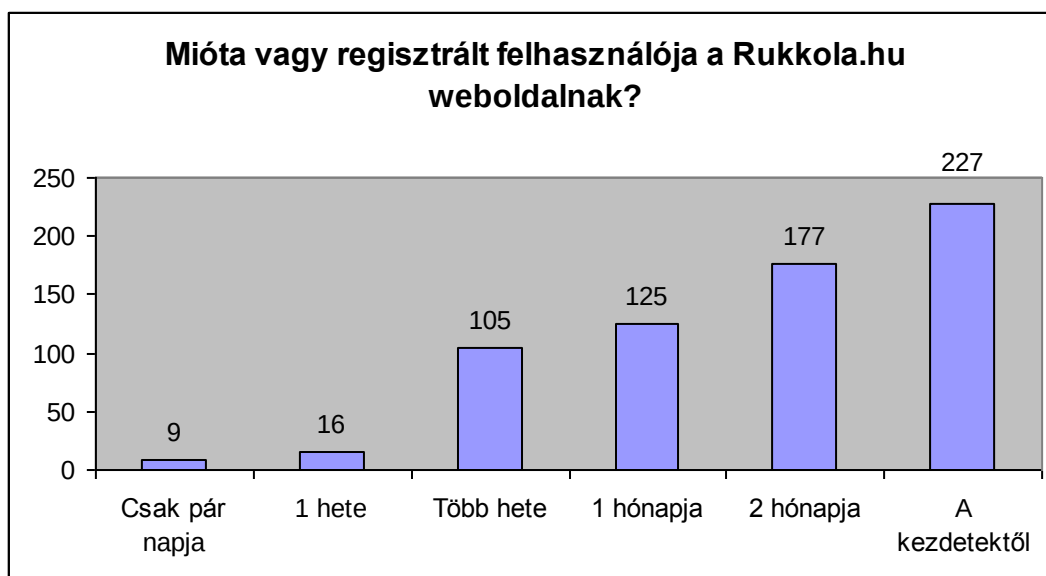
Az eddigiek alapján meg kell tehát állapítanunk, hogy bizonyosságot nyert a hipotézisem, miszerint van egy olyan stabil internetes közösség, akik olvasmányaik színesítése érdekében szívesen használják a web 2.0 nyújtotta lehetőségeket, vagyis a könyvtár 2.0 számára is ideális célközönséget jelentenek.

6. ábra – A válaszadók Moly.hu tagsága

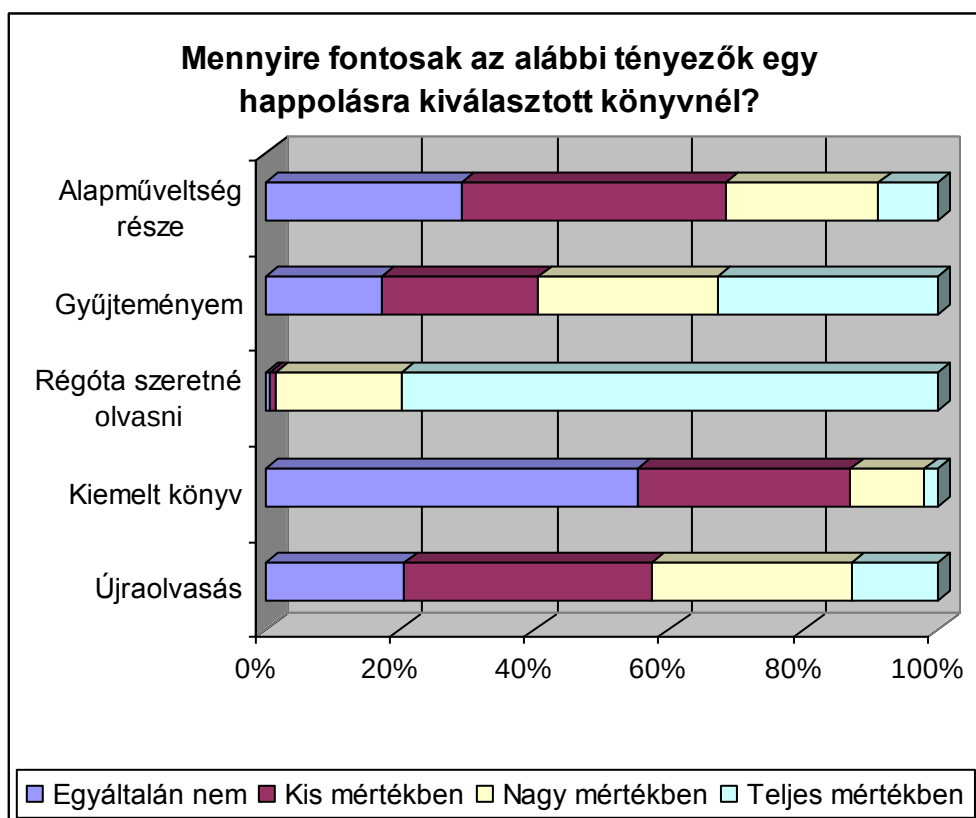
2.4.2. A Rukkola.hu weboldalának használata

A 7. ábrán látható, mióta regisztrált felhasználói a válaszadók a Rukkola.hu weboldalának. A kérdőív kitöltésének idején a könyveserés oldal még alig több, mint 2 hónapja üzemelt, szóval láthatjuk, hogy a kitöltők legnagyobb része a kezdetektől van jelen vagy kicsivel az indulás után csatlakozott. Őket nyilvánvalón komolyan megfogta az oldal.

7. ábra – A kitöltők Rukkola.hu tagságának ideje

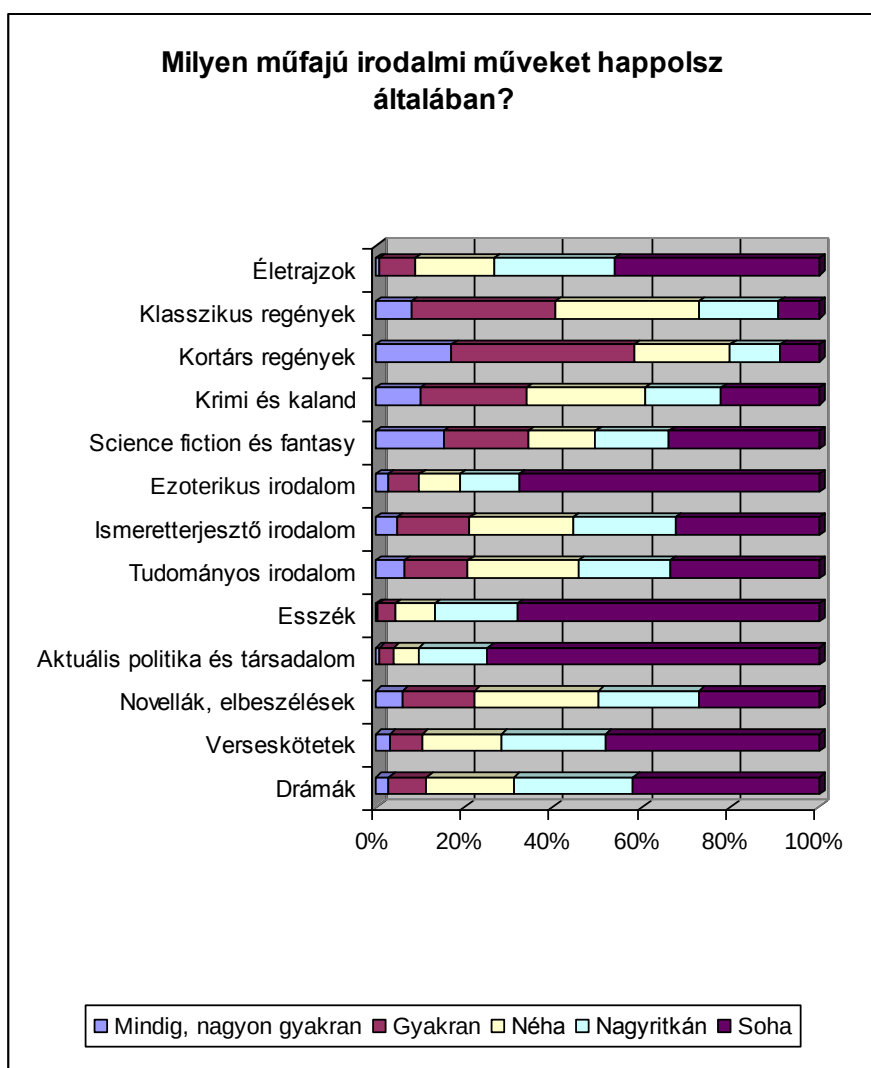
A következő kérdésből arra szerettem volna választ kapni, hogy mik azok a szempontok, amik alapján a felhasználók happolásra kiválasztanak egy-egy könyvet. A kérdésre adott válaszok összesítését a 8. ábra mutatja. A kitöltőknek négyfokú skálán kellett jelölniük, hogy egy-egy szempont mennyire fontos számukra: egyáltalán nem, kis mértékben, nagy mértékben vagy teljes mértékben. Ahogy láthatjuk, egyetlen szempont van, amely kiemelkedően magasán veri a többit: „Régóta szerettem volna elolvasni az adott könyvet”. Még a második szempont is sokkal fontosabb a felhasználók számára, mint a többi, de az elsőt az sem képes megközelíteni: másodikként ítélték, hogy az adott könyvet egy olyan szerző írta, vagy egy olyan sorozatba tartozik, amelyet gyűjtenek. A harmadik érv egy könyv happolása mellett, hogy a felhasználó már olvasta és szeretné ismét elolvasni. Ehhez képest csak negyedik szempontként van jelen az alpműveltség, szóval nagyon keveseknek számít, hogy birtokoljanak és olvassanak olyan műveket, amelyekkel kapcsolatban ezt úgymond „illik” megtenni.

8. ábra – A happolók kiválasztási szempontjai

A legkevésbé fontos a felhasználók számára az, hogy az adott könyv kiemelt-e az oldalon vagy sem. Kiemelt könyvnek azokat nevezzük, amikkel kapcsolatban az oldalon nagyon sokan jelölték, hogy birtokolnák őket. Ezeket egy kis piros címke különíti el a többitől, az oldalra való felrukkolásuk esetén pedig dupla pont jár értük. A happolókat viszont láthatóan ez a szempont kicsit sem érdekli. Nincs rájuk hatással tehát, hogy az adott könyv nagyon népszerű, vagy éppen alapműveltségnek számít-e. A közösségi nyomás tehát náluk semmilyen formában sem érvényesül.

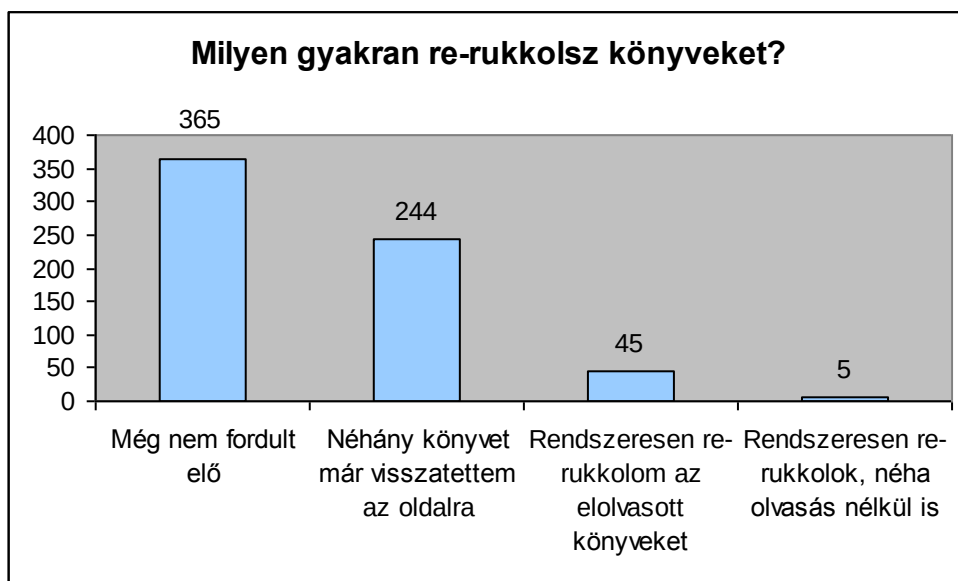
Mit olvasnak a Rukkola.hu felhasználói? Az erre kapott összesített válaszokat láthatjuk a 9. ábrán. Bár itt csak arra feleltek, milyen stílusú könyveket szereznek be az oldalról, de mivel a happolásuk elsődleges célja régen áhított olvasmányok beszerzése, így az olvasási szokásaikra is következtethetünk az eredményekből.

9. ábra – A happolt könyvek műfaja

Ahogy az ábrán is látható a felhasználók között a regények a legnépszerűbbek, mind a kortársak, mind pedig a klasszikusok. A legkevesebb választadót az ezoterikus irodalom, az esszék, illetve az aktuális politikával és társadalommal foglalkozó írások érdeklik. Az életrajzokról, bár nem tartoznak a legkevésbé kedvelt műfajok közé, mégis sokkal kevesebben mondták, hogy nagyon gyakran happolják, mint mondjuk az ezoterikus irodalomról. Nagyon érdekes helyzet áll fent a science fiction és a fantasy esetében: egy viszonylag nagynak mondható tábor rendszeresen szerez be ilyen jellegű könyveket, míg egy viszonylag szintén nagy tábor teljesen elzárkózik a hasonló művek olvasásától.

Az oldal speciális szókészletében a rukkolás és a happolás mellett szerepel még egy hasonló kifejezés: a re-rukkolás. Ez fogalom tulajdonképpen azt a tevékenységet takarja, amikor a korábban az oldalról happolt könyvet visszatesszük oda.

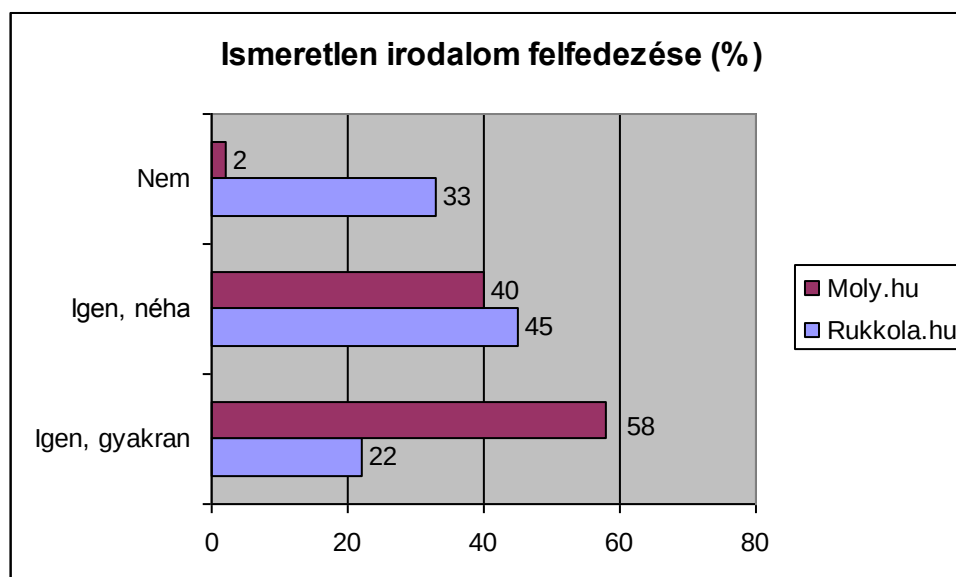

10. ábra – A happolt könyvek az oldalra való visszatöltésének aránya

A megkérdezett felhasználók nagy része azt mondta, ő még sosem rakott vissza könyvet, de ugyanakkor elég nagy azok tábor is, akik néhány esetben már megtették ezt. Azok aránya viszont, akik rendszeresen pakolnak vissza könyveket, szinte elenyésző a tömeghez képest. (10. ábra) Így a könyvtári kölcsönzéshez való hasonlat még nem tökéletes, de ennek több oka lehet, és ez idő múlásával változhat. Hiszen egy ilyen oldalon mindenki először azokat a könyveket szerzi be, ahogy fentebb is láthatjuk, amikre már elég régóta vágyik. De ha ezeket már mind birtokolja, akkor nyitottabb lesz az új könyvek felé, sokkal nagyobb lehetősége lesz

annak, hogy kísérletezni kezd, nem megy biztosra a happolásnál, az olvasás után neki nem tetsző könyveket pedig később visszateszi. A másik része a dolognak, hogy a felmérés készülése során az oldal még elég fiatal volt. Sokan 50 és 100 közötti számú könyvet szereztek már ebben az időszakban. Ezek végigolvasásra viszont ennyi idő alatt nincs lehetőség, tehát elképzelhető, hogy az első időszakban szerzett könyvek csak később kerülnek vissza az oldalra. Ahhoz, hogy erről a jelenségről pontos bizonyosságot szerezzünk, egy későbbi kutatásra lenne szükség, az oldal indulásától számított fél-egy év múlva.

A 11. ábrán egy összehasonlítást láthatunk azzal kapcsolatban, hogy a felhasználók milyen gyakran fedeznek fel új és számukra ismeretlen irodalmat a Rukkola.hu és a Moly.hu felületén. Az adatokból két dolgot tudunk megállapítani: Először is, ahogy már Tóth és Audunson is bizonyították, a Moly.hu egy nagyon fontos információforrás a felhasználói számára, ezzel a szemben, ahogy láthatjuk a Rukkola.hu nem az. Pedig ugye rengeteg információt le lehet szűrni ott is, főleg abból, hogy mik a kiemelt könyvek, miket szeretnének a felhasználók nagyon. De ugye, ahogy fentebb már láttuk, ezek nem fontos érvek a felhasználók számára, így információt sem igényelnek róla.

11. ábra – Az ismeretlen irodalom felfedezése a Rukkola.hu-n és a Moly.hu-n

A második megállapításom pedig az, hogy a Rukkola.hu felhasználói nagyon célirányosak. Ez a harmadik olyan kérdés, amire a válaszuk ezt bizonyítja. Hiszen nézzük csak meg: tudjuk, hogy főleg azokat a könyvek happolják, amiket már régóta szerettek volna birtokolni. A megszerzett könyveket pedig elég ritkán teszik vissza aztán az oldalra. Miért

tennék? Hiszen azt szerezték meg, amit már régóta nagyon szerettek volna. Ugyanakkor a Rukkola.hu számukra nem információforrás, tehát nem néznek különösebben körül a weboldalon, nem böngésznek azzal kapcsolatban, hogy mit is lehetne megszerezni, mi a kínálat, egyszerűen csak célirányosan megkeresik az álomkönyveiket, bejelölik őket, aztán pedig várnak a felkerülésükre. Később, az idő múlásával és a gyakorlat módosulásával ez is változhat, de az erről való megbizonyosodáshoz is újabb kutatásra lesz szükség.

Mindkét oldal, a Rukkola.hu és a Moly.hu felhasználóinak kérdőívében is szerepelt egy kérdés az olvasmányaik beszerzési forrásaival kapcsolatban. A válaszadóknak a hat, illetve hét forrás esetében ötfokú skálán kellett jelölniük, milyen gyakran választanak olvasásra könyvet az adott helyről. Ahogy az összehasonlító táblázatban is látszik (1. táblázat): a Moly.hu felhasználók számára majdnem az összes forrás fontosabb, mint a Rukkola.hu tagjainak. Ez alól egyedül az internetről való letöltés kivétel, ám ezt tulajdoníthatjuk annak, hogy a két kutatás között eltelt két év során hazánkban is egyre több e-book-olvasót adtak el, illetve egyre több a legálisan letölthető e-könyv, de a minimális növekedés ellenére is, még mindig ez a legkevésbé releváns forrás az internetes olvasóközösség számára.

A Rukkola.hu felhasználóinak forrásai között magasan vezet a happolt könyvek olvasása, minden más forrást maga mögé utasítva, amely elég szép teljesítmény annak tekintetében, hogy az oldal mindössze pár hónapja működött csak a felmérés idején. Ha a két felmérés eredményeit egymás folytatásának tekintenénk, azt kellene mondanunk, hogy a könyvvásárlás kilenczetedet esett vissza, míg a könyvtári kölcsönzés héttizedet. Már ebből is leszűrhetjük annak jeleit, hogy milyen hatással volt a könyvcserés weboldal használata a könyvvásárlási és könyvtárba járási szokásokra.

1. táblázat – A Rukkola.hu és a Moly.hu felhasználóinak könyvbeszerzési forrásai

	Moly.hu felhasználók (2010)	Rukkola.hu felhasználók (2012)
Saját könyvtáramból választok	4,05	3,71
Könyvtárból kikölcsönzőm	3,43	2,71
Letöltöm az internetről	2,12	2,37
Megvásárolom könyvesboltban/antikváriumban	3,94	3,08
Megvásárolom az interneten	3,44	2,64
Kölcsönkérem egy barátomtól/családtagomtól	2,94	2,82
Happolt könyveimet olvasom	-	4,12

Külön érdekesség, hogy az idősebb korosztály számára az internetről való vásárlás elég idegennek bizonyult. Ez persze betudható annak, hogy az életkoruknál fogva digitális bevándorlók vagy éppen teljesen technofóbok lehetnek. Ugyanakkor ne feledkezzünk el arról sem, mekkora ellentmondás van ebben, hiszen egy olyan weboldal felhasználóiról van szó, amin keresztül ugyanúgy könyveket lehet beszerezni, a gyakorlatban nem sok különbséggel az internetes vásárlástól.

2.4.3. A Rukkola.hu felhasználói és a könyvvásárlás

A 2. táblázatban a Rukkola.hu felhasználóit házi könyvtárak mérete alapján hasonlíthatjuk a magyar átlaghoz. Ennek alapján azt kell látnunk, hogy a könyvcserés weboldal regisztrált tagjai egy „olvasó elit” tagjait képviselik a magyar társadalmon belül, mivel a többség sokkal több könyvvel rendelkezik, mint a magyar átlag. A több mint 300 könyvvel rendelkezők aránya a magyar átlag esetében 30%, miközben a Rukkola.hu felhasználók között ez az arány eléri a 66%-ot.

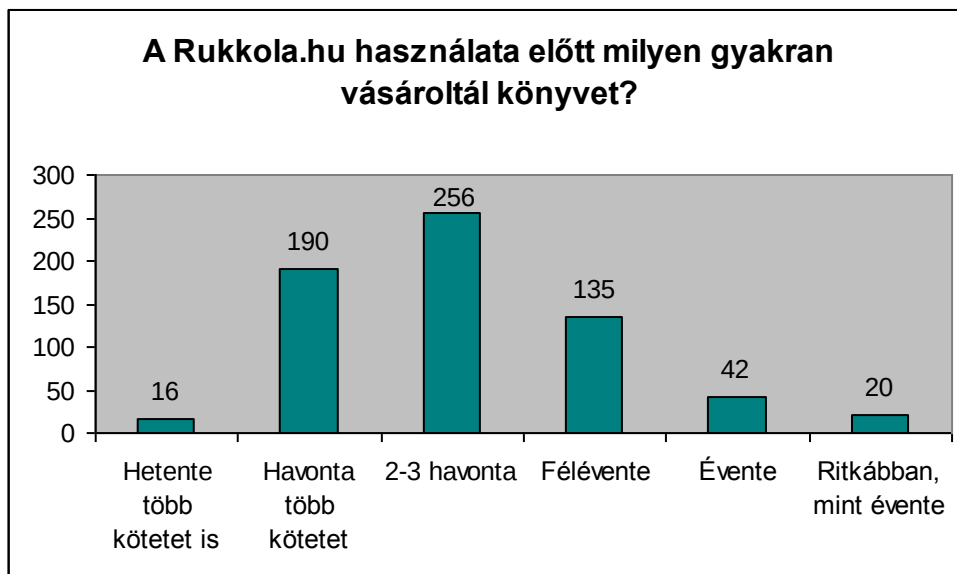
Ez mondjuk valahol logikus is. Hiszen, akinek otthon csak kevés könyve van, azt vagy nem érdekli olyan szinten az olvasás, hogy olyan erőfeszítéseket tegyen új könyvek megszerzése érdekében, hogy regisztráljon bármilyen hasonló weboldalra; vagy nincs pénzügyi kerete egy komolyabb könyvvállomány beszerzéséhez, ellenben érzelmileg komolyabban kötődik a birtokában lévő kötetekhez. Egy nagyobb házi könyvtárból mindig könnyebb felesleges köteteket kiválasztani, mint egy kisebből.

2. táblázat – A Rukkola.hu és a magyar átlag házi könyvtára

	Magyar átlag (1996)	Rukkola.hu felhasználók (2012)
1-50 közötti könyv	22%	2%
51-100 közötti könyv	15%	8%
101-300 közötti könyv	30%	24%
Több, mint 300 könyv	30%	66%

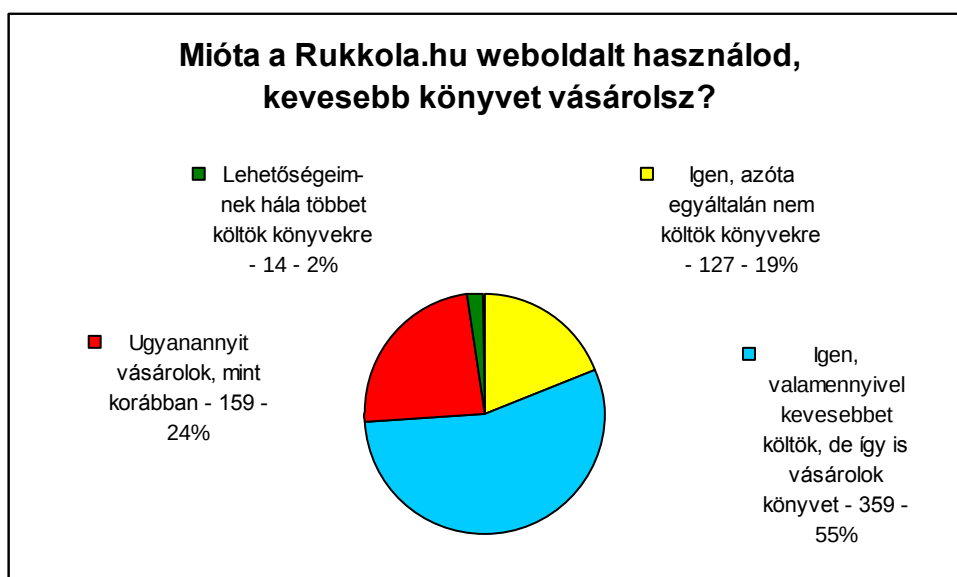
A kérdőív következő kérdése arra vonatkozott, hogy a Rukkola.hu használata előtt a felhasználók milyen gyakran vásároltak könyvet. A válaszok összesítését a 12. ábrán láthatjuk. A kiemelkedő többség 2-3 havonta vásárolt egy kötet, de sokak szokása volt havi több kötet vásárlása, és a félévenkénti beszerzés is. Azok aránya, akik heti több kötetet is megengedhettek maguknak, nagyon alacsony. Ez sok mindenre utalhat, akár arra is, hogy a Rukkola.hu-t főleg olyanok használják, akiknek az anyagi helyzete nem engedi meg a

rendszeres könyvvásárlást, ez persze csak lehetőség. Ugyanúgy elképzelhető az is, hogy a korábban kevesebbet vásároló felhasználók, egyébként is méretes házi könyvtárak miatt, feleslegesnek tartották az újabb darabok beszerzését, esetleg helyhiánnyal küszködtek.

12. ábra – A Rukkola.hu felhasználónak korábbi vásárlási szokásai

A 13. ábrán látható, milyen válaszokat adtak a kitöltők arra a kérdésre, hogy mióta a Rukkola.hu regisztrált felhasználói, mennyiben változtak a könyvvásárlási szokásaik.

13. ábra – A Rukkola.hu felhasználónak vásárlási szokásának változása

A válaszadók több mint fele állítja magáról, hogy kevesebbet költ könyvekre, mint korábban, 19% pedig azt, hogy egyáltalán nem vásárol könyvet, amióta az oldalról be tud szerezni mindent, amit szeretne. Mindössze 24% költ ugyanannyi pénzt a vásárlásra, mint korábban. Azok aránya pedig, akiknek lehetősége van többet költeni ilyesmire, alig 2%. A Rukkola.hu tehát egy olyan költségkímélő megoldás, amely alig két hónap alatt látványosan átalakította a felhasználók vásárlási szokásait, és háttérbe szorította a könyvesboltokat és antikváriumokat. Bizonyítottunk tekinthetjük, hogy a weboldal egyértelmű konkurenciát jelent a kereskedések számára. No, de mi a helyzet a könyvtárral?

2.4.4. A Rukkola.hu felhasználói és a könyvtár

A Rukkola.hu felhasználóinak 58%-a könyvtári tag. (14. ábra) Ez valamilyen szempontból kevésnek tűnik, mivel a weboldal természetéből következően olyan személyekről van szó, akik aktív olvasók. Ugyanakkor fentebb már láthattuk, hogy a többség nagy házi könyvtárral rendelkezik, a Rukkola.hu-n szerzett könyvek mellett pedig az otthoni állomány jelenti a fő olvasmányforrást. A fenti forráslistán pedig a könyvtári kölcsönzés csak az ötödik helyen áll, ha ezt is figyelembe vesszük, akkor a könyvtári tagságok számát magasnak kell tekintenünk. Ráadásul a 380 könyvtári tagból 166 beiratkozott tagja egynél több könyvtárnak is.

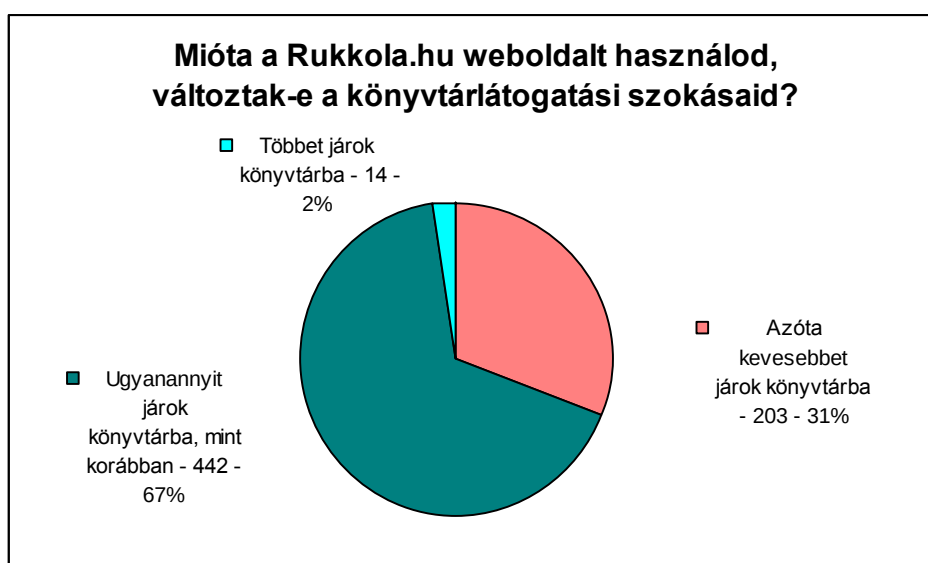
14. ábra – Könyvtárhasználók a Rukkola.hu felhasználói között

Ugyanígy magasnak kell tekintenünk az értéket, ha a Rukkola.hu felhasználók könyvtárba beiratkozott arányát a magyar átlag adataihoz hasonlítjuk. Ahogy a 2. táblázatban is látszik: azok aránya, akik pontosan egy könyvtárban tagok kétszer akkora, mint a magyar társadalommal kapcsolatos kutatás esetében. A több könyvtárba beiratkozottak esetében pedig több mint nyolcszoros az eltérés. Ezek a különbségek is arra mutatnak rá, hogy a Rukkola.hu felhasználói valamilyen „olvasó elitet” képviselnek a magyar társadalmon belül. Ne felejtjük el azonban, hogy a magyar társadalomra vonatkozó adatok közel 20 évesek, tehát azóta pozitív és negatív irányba is történhetett változás.

3. táblázat – A Rukkola.hu és a magyar átlag könyvtári tagsága

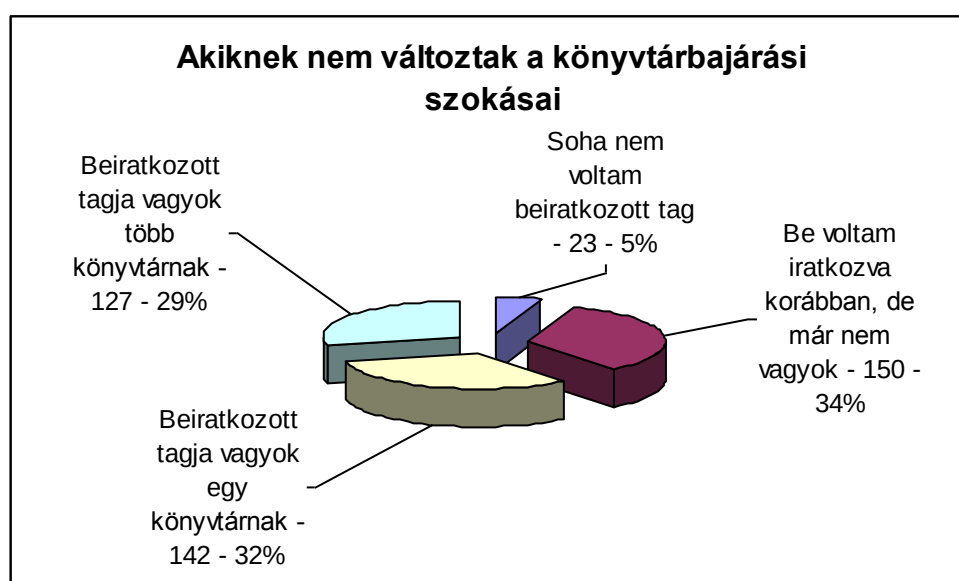
	Magyar átlag (1996)	Rukkola.hu felhasználók (2012)
Soha nem volt tag	37,7%	5%
Valamikor volt, de már nem az	44,6%	38%
Jelenleg is tag – egy könyvtárban	14,6%	32%
Jelenleg is tag – több könyvtárban	3,1%	25%

A következő kérdés során arra adtak választ a kitöltők, hogy mióta a Rukkola.hu felhasználói változott-e valamennyire a könyvtárba járási szokásuk. Az eredmények szerint mindössze 31% jár kevesebbet könyvtárba, 2% még többet is, és 67% ugyanannyit, mint korábban. (15. ábra) Ahogy láthatjuk, a könyvtár látogatásával kapcsolatban sokkal kisebb a változás, mint a könyvvásárlás esetében, hiszen a többség ugyanannyit jár, mint korábban.

15. ábra – A Rukkola.hu felhasználónak könyvtárba járási szokásának változása

Ezek a válaszokat azonban nem árt megvizsgálni egy más aspektusból is. A 16. ábrán azon kitöltők válaszainak összesítése látható, akik azt válaszolták: ugyanannyit járnak könyvtárba, mint korábban. Sajnos azt kell látnunk, hogy közülük 173 fő esetében ez az „ugyanannyi” konkrétan „semennyit” jelent, hiszen nem tagok egyetlen könyvtárban sem, vagyis korábban sem jártak, és a Rukkola.hu használatának megkezdése után sem fognak. Így sajnos azt kell mondanunk, hogy 659 válaszadóból mindössze 269 jár továbbra is ugyanúgy könyvtárba, mint korábban. Vagyis a felhasználók nagy része vagy egyáltalán nem, vagy a weboldal használatának hatására kevesebbet jár könyvtárba, tehát a Rukkola.hu mindenképpen a könyvtár versenytársának tekinthető.

16. ábra – Azok a Rukkola.hu felhasználók, akiknek nem változtak a könyvtárba járási szokásai

2.5. A kutatási eredmények összesítése

A kutatási eredmények alapján megtudtuk, hogy a Rukkola.hu felhasználói zömében nők, akik 21 és 30 év közöttiek, magasan iskolázottak, és többségük a fővárosban vagy annak agglomerációjában él. A felhasználók nagy része regisztrált felhasználója a Moly.hu weboldalnak. Ebből, illetve a két oldal homogén felhasználócsoportjából arra következtethetünk, hogy van egy stabil magyar könyves közösség, amely nem csak potenciális, de igenis megszólítható közönség lehet a könyvtár 2.0 számára.

A válaszadók nagy része nagyszámú házi könyvtárral rendelkezik, illetve többségük beiratkozott tagja egy vagy több könyvtárnak. Mindkét szempontból magasan felülmúlják a magyar átlagot, így elmondhatjuk, hogy a magyar társadalmon belül egy olvasó elitet képviselnek, amely összecseng a fent említett könyvtár 2.0-ás célcsoporttal.

A felhasználók nagyon célirányosan használják az oldalt. Az elsődleges könyvkiválasztási szempontjuk, hogy régóta szeretnék már olvasni az adott kötetet, ebből kifolyólag ritkán nyúlnak mellé, vagyis kevés olyan könyv kerül a birtokukba, amire aztán még sincs szükségük, ezért visszatennék a weboldalra. Illetve ezért sem számít számukra a Rukkola.hu olyan szintű információforrásnak, mint a Moly.hu, vagyis sokkal kevesebb új és számukra ismeretlen irodalmat találnak a felületén.

Ugyanakkor bizonyítást nyert, hogy a Rukkola.hu weboldala mind a könyvkereskedések, mind pedig a könyvtár számára komoly versenytársat jelent, hiszen alig két hónap alatt elsődleges olvasmányforrássá vált a felhasználói számára, ezzel maga mögé utasítva minden más lehetséges könyvbeszerzési módot. Mindemellett a felhasználók maguk is elismerik annak tényét, hogy mióta regisztráltak a weboldal, kevesebbet költenek könyvekre, illetve kevesebbet járnak könyvtárba.

Viszont minden adat elemzése során számba kell venni azt, hogy a kutatás idején a weboldal még alig két hónapja üzemelt. Így persze nagyon intenzívnek tűnnek azok a változások, amik a hatására mutatkoznak, de egyáltalán nem biztos, hogy az idő múlásával és az újdonság varázsának elmúltával, amint mindenki megszabadult a számára felesleges könyvektől, nem fog a folyamat lelassulni, megállni vagy esetleg visszafordulni. Mindenképpen fontosnak tartom a felmérés későbbi megismétlését, amikor a weboldal már legalább egy éve működik.

3. Hogyan tovább?

A könyvtár 2.0 keretein belül nagyon sok lehetőség van a könyvtárak számára a fejlődésre. Sokféle úton indulhatnak, kísérletezhetnek, újíthatnak. De ahogy már láthattuk, a civil, vagyis nem könyvtáros szerveződések valamiért mégis szinte minden esetben sikeresebbek. Mi lehet ennek az oka? A szakértelem hiánya fel sem merülhet bennünk, hiszen a könyvtár mögött több ezer éves szakértői múlt áll az információ begyűjtés és szolgáltatás területén. De ugyanakkor lehet, hogy pont ez a múlt okozza azt a gátat, amelyet a próbálkozások nem képesek igazán áttörni, hiszen a könyvtár múltjának és fontosságának eredményeképpen egy tiszteltre méltó intézménynek számít. Amit pedig az emberek tisztelnek, de nem ismernek igazán, attól általában tartják a három lépés távolságot. A többség eljön a könyvtárba, mert szüksége van egy-egy adott könyvre, akár szórakozás céljából, de keveseknek jut eszébe, hogy a szórakozás a könyvtár falain belül vagy esetleg a weboldalon is elérhető lehet. Hiszen azt is láthattuk a Moly.hu példáján keresztül, hogy a felhasználók azt a szolgáltatást választják inkább, amelynek használata közben jól érzik magukat, amit szórakoztatónak találnak.

Ahhoz, hogy a könyvtár 2.0 elképzelése igazán valóra válhasson, szükség van a sokat emlegetett szemléletváltásra, elsődlegesen persze a könyvtárosokban, de rajtuk keresztül aztán az olvasókban is. A könyvtárnak meg kell találnia azt a módot, aminek segítségével képes lesz átlépni azokat a három lépés távolságokat, az olvasó szemébe nézni és azt mondani neki: „Gyere, barátkozzuk!”, és ezt persze mind úgy kell megtennie, hogy ne váljon nevetségessé és ne veszítse el azt a tiszteletre méltó voltát, ami a sok-sok év alatt kialakult. Mint amikor egy tanár úgy ajánlja fel a diákjainak a tegeződést, hogy közben mégis megőrzi a tekintélyét.

Ez persze nagyon nehéz feladat, nagyban intézmény- és emberfüggő a jó megoldás megtalálása. Én magam most nem is bocsátkoznék találgatásokba azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehetne ezt kivitelezni, inkább arra koncentrálnék a továbbiakban, hogy mit tanulhat a könyvtár a korábban számba vett civil szerveződésektől, de legfőképpen a Rukkola.hu-tól.

Ha egy személy vagy egy szervezet valamilyen jó mintával jár előttünk, akkor két dolgot tehetünk: vagy megpróbáljuk kivenni a részünket a már meglévő rendszerből, vagy interpretáljuk a mi környezetünkbe, a saját képünkre formáljuk, és egy új, talán jobb szolgáltatást hozunk létre.

3.1. Légy része az áramlásnak!

Csíkszentmihályi Mihály flow-elméletének jelmondata is lehetne a fenti felszólítás, de jelen esetben inkább az elcserélt könyvek áramlására kell gondolnunk, bár, hogy ez a résztvevőkben milyen flow-élményeket vált ki, az már más kérdés.

A könyvtárak regisztrációja a Rukkola.hu weboldalon kétség kívül a könnyebbik megoldás a két lehetséges út közül, de talán ez ígéri a nagyobb sikert. Számtalan könyvtárban találhatunk olyan polcot, amin az állományból kivont könyveket tárolják, ezeket a köteteket pedig ingyen vagy egy jelképes összegért cserébe hazavihetjük. Szóval a könyvtárnak ezeknek a köteteknek a leselejtezéséből vagy semmilyen vagy nagyon minimális anyagi haszna van.

Vannak olyan könyvtárak, ahol ezt a folyamatot nagyon kreatív köntösbe bújtatják. Ilyen például a pécsi Csorba Győző Megyei-Városi Könyvtár, amely egyik fiókkönyvtárának udvarán hétfévente retro könyvvásárt tart. Az érdeklődők itt 200-400 forintos áron juthatnak a különböző leselejtezett regényekhez, bakelit lemezekhez és albumokhoz. Mindezt úgy, hogy válogatás közben általában egy rádiókabaré felvétele vagy egy 30-40 éves zeneválogatás szól. A szombati vásárnak gyakran van valamilyen évfordulóval kapcsolatos témája, aminek apropóján képműkiállítást, játékot vagy valamilyen hasonló programot is szerveznek. Ez a rendezvény nagyban hozzájárul a könyvtár arculatának kialakításhoz, így megszüntetni és a köteteket inkább a Rukkola.hu-ra feltölteni nagy hiba lenne. De sajnos elég kevés az olyan intézmény, ahol valamilyen hasonló megoldást keresnénk.

Most nézzük meg inkább azokat az intézményeket, amelyek a Csorba Győző Megyei-Városi Könyvtár jóval kisebbek. Egy iskolai könyvtár esetében talán már sokkal nagyobb haszna lenne a Rukkola.hu-nak, hiszen mindannyian tisztában vagyunk vele, hogy ezeknek az intézményeknek a helyzetében sok helyen áldatlan állapotok uralkodnak. A kötelező olvasmányok és a tankönyvek listája minden iskola esetében egyedi, vagyis minden iskolai könyvtárnak kicsit más állománnyal kell rendelkeznie, így tehát nem mondhatjuk ki egyértelműen, hogy a könyvcserés weboldal képes kiszolgálni valamennyi ilyen jellegű intézményt. Ennek ellenére a saját általános iskolai kötelező olvasmányaimat, valamint a Moly.hu egyik tematikus polcát alapul véve megnéztem, mely könyvek elérhetőek a Rukkola.hu rendszerében. Azt kellett megállapítanom, hogy valamennyi kötelezőn olvasandó regényből van elérhető példány, sőt a legtöbbször száz feletti számban. Hasonló a helyzet a tankönyvekkel is. A PTE Deák Ferenc Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola könyvtárából kaptam egy osztályokra bontott listát a tankönyvrendelésekről, ezt szintén összevettem a

Rukkola.hu állományával. A 3. táblázat jól mutatja osztályonként egy-egy tanuló költségeit. A könyvek beszerzését a weboldalon keresztül a tanulók persze egyénileg is elintézhetik, ám az ingyen-tankönyves gyerekek számára a könyvtár kötelessége biztosítani a könyveket. Nem is beszélve arról, hogy a rongálódás, elvesztés, és hasonló balesetek miatt, sosem árt, ha a könyvtárnak vannak plusz példányai.

4. táblázat – A gimnazista tanulók tankönyv-költségei

Osztály	Rukkola nélkül	Rukkolával
9. osztály	23971 Ft	0 Ft.
10. osztály	18820 Ft.	0 Ft.
11. osztály	12250 Ft.	0 Ft.
12. osztály	9650 Ft.	2300 Ft.

Szóval elmondhatjuk, hogy egy iskolai könyvtár a felesleges, és egyébként is leselejtezésre kerülő könyveit feltöltve, tankönyvekkel és kötelező olvasmányokkal mindenképpen gazdagíthatja az állományát, de szerencsésebb esetben egy-egy olyan ifjúsági bestsellerhez is hozzájuthat, amelyet egyébként nem lenne kerete megvenni, viszont a diák között nagy érdeklődésre tarthat számot.

3.2. Csináld jobban!

A másik, jóval nehezebben járható út – ha járható egyáltalán –, ha megpróbáljuk átültetni a könyvtári környezetbe a Rukkola.hu alapötletét. A fentebb említett, leselejtezett könyvtári könyvek jelenthetnek akár egy alapot, kezdőállományt a vállalkozás számára. De számolnunk kell azzal, hogy technikailag komoly feladat egy olyan rendszer kialakítása, amiben a könyvek így cserélgethetőek. Egy ilyen létrehozása nem kevés időbe és megfizetendő munkaerőbe kerül. A siker pedig egyáltalán nem borítékolható, sőt! Ahogy korábban már rámutattam, létezik egy másik magyar weboldal, amely ugyan részleteiben más, mint a Rukkola.hu, de ugyanúgy a könyvek cserélésére épít. A Könyvcserélő.hu alig két hónappal később született meg, mint a nagy versenytársa, a szerkesztők állítása szerint pedig a két oldal fejlesztése időben egymással párhuzamosan futott. A Rukkola.hu viszont előbb készült el és lett mindenki számára elérhető, így tulajdonképpen sikerült egy behozhatatlan előnyt kovácsolnia a többi hasonló kezdeményezéssel szemben. A könyvtárnak tehát ilyen terepen nem sok babér teremhet, hacsak nem talál ki valamelyik könyvtáros egy olyan átütő újítást, amely képes még a Rukkola.hu-nál is vonzóbbá tenni az új kezdeményezést.

Ugyanakkor fontos kérdés, hogy ha a szinte lehetetlennek ítélt esemény megtörténne, és egy hasonló könyvtári kezdeményezés indulna, amely varázsütésre utasítaná maga mögé a többi hasonló ötletet, abban az esetben mégis mennyit profitálna ebből a könyvtár? A közösségépítés valószínűleg elég sikeres lenne, ám kicsi az esélye annak, hogy sikeresebb, mint bármely másik könyvtár 2.0 ötlet beváltása esetén. A könyvtár persze új könyvekhez a saját rendszerén keresztül is juthatna, de erre nem lenne sokkal több esélye, mint ha regisztrálna a Rukkola.hu-n. Hiszen valljuk be, annak lehetőségére, hogy a könyvtár előbb átnézze, a felkerülő könyvek közül neki mire van szüksége, majd csak azután tegye szabaddá a példányokat a többi felhasználó számára, nagyon kevés esély van. Egyrészt mivel a web 2.0 alapelvei olyan fokú szabadságot adnak a felhasználónak, hogy egy ilyen szigorítás hatalmas visszatetszést váltana ki, a felhasználók pedig egy idő után elpártolnának a kezdeményezéstől. Ráadásul azt is bele kellene számolni, hogy ez újabb, rendkívül időigényes, ezáltal pedig költségigényes tevékenység lenne. Hiszen egy könyvtárosnak folyton a gép előtt kéne ülnie, hogy engedélyezze vagy lefoglalja a könyvtár számára a példányokat.

Elmondhatjuk tehát, hogy egy internetes könyvcserés kezdeményezés a könyvtár számára egyáltalán nem lenne gazdaságos. Hiszen, ha sikeressé is válna, nem térülnének meg a ráfordítások. Maradnak viszont a fizikai térben megszervezett könyvcseré-piacok. Ezek kivitelezése jóval kevesebb munkával jár, ám közösségépítésre éppúgy alkalmas. Az egyik korábbi hasonló rendezvény szervezői meg is állapodtak egy iskolai könyvtárral, amely megkapta a piac végén megmaradt könyveket. De ez már más lapra tartozik, nem a könyvtár 2.0-hoz.

3.3. Összefoglaló

A web 2.0 újításai működőképesek könyves környezetben is, valamiért mégsem igazán azok könyvtári fejlesztésekként. Pedig bizonyítottan létezik a magyar társadalomban egy olvasó „elit”, amelynek tagjai aktívan használják az internetet, és bevonhatóak a web 2.0-ás kezdeményezésekbe. Dolgozatom során számos lehetőséget vizsgáltam meg, legtöbbjét nem elsőként, tér hiányában azonban csak az általam legfontosabbnak ítélt szakirodalom feldolgozására szorítkoztam. Néhány részterület, mint például a könyvtárak jelenléte a közösségi oldalakon, még vizsgálatra szorul, de így is elmondhatjuk, hogy a szakma aktívan foglalkozik a könyvtár 2.0 témájával. Már csak a gyakorlatban kell megtalálni a helyes utat a felhasználókhoz.

Bibliográfia

Bognár Noémi Erika, Kozma Zsófia, Tormási Gabriella, Tóth Máté: A könyvtári blogok mint virtuális közösségi terek. In: Könyvtári figyelő, 2011. (57. évf.) 1. sz. 59-74. old.

Bognár Noémi Erika: A közkönyvtári blogok népszerűsége és sikere Magyarországon. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2012. (59. évf.) 1. sz. 13-28. old.

Burmeister Erzsébet: Kummrow, Eckhard: Twitter, podcast, wiki, blog és társai. Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2011. (58. évf.) 7. sz. 320-322. old.

Chowdhury, Gobinda; Poulter, Alan; and McMenemy, David: Public Library 2.0: Towards a new mission for public libraries as a “network of community knowledge”. In: Online Information Review 2006. (30. évf.) 4. sz. 454-460. old.

Gereben Ferenc: Könyv, könyvtár, közönség: A magyar társadalom olvasáskultúrája olvasás- és könyvtárszociológiai adatok tükrében. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 1998.

Hubay Miklós: Könyvtári blogok Magyarországon. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2009. (56. évf.) 11-12. sz. 503-514. old.

Jávorka Brigitta: Olvasómozgalmak a Moly.hu könyves közösségi oldalon. Szakdolgozat, Pécs, 2012.

Jurvanen, Inkeri: Hämeenlinna Library 2.0. Your library. In: Scandinavian Public Library Quarterly, 2008. (41. évf.) 2. sz. 16-17. old.

Kukor Ferenc: Könyvtár 2.0 a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2008. (55. évf.) 9. sz. 403-414. old.

Ládi László: 2.0 - a weben és a könyvtárakban. In: Tudományos és műszaki tájékoztatás, 2008. (55. évf.) 9. sz. 415-423. old.

Ládi László: Könyvtár 2.0. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2008. (17. évf.) 2. sz. 16-29. old.

Long, Sarah Ann: Exploring the wiki world: the new face of collaboration. In: New Library World, 2006. (107. évf.) 3/4. szám. 157-159. old.

Maness, Jack M.: Library 2.0 theory: Web 2.0 and its implications for libraries. In: Webology, 2006. 3. köt. 2. sz. (Letöltve: 2012.10.20.)
<http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>

Mendes, Luiz H.; Quinonez-Skinner, Jennie; Skaggs, Danielle: Subjecting the catalog to tagging. In: Library Hi Tech, 2009. (27. évf.) 1. sz. 30-41. old.

Miller, Paul: Web 2.0: Building the New Library. In: Ariadne, 2005. október. 45. sz. (Letöltve: 2012.10.20.) <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/miller>

Németh Márton: Rövid összegzés az október végén megrendezésre került szakmai napról. (Letöltve: 2012.09.03.) <http://blog.konyvtar.hu/k2/2010/10/rovid-osszegzes-az-oktober-vegen-megrendezesre-kerult-szakmai-naprol/>

O'Reilly, Tim: Web 2.0: Compact Definition? 2005. október 1. (Letöltve: 2012.09.22.)
<http://radar.oreilly.com/2005/10/web-20-compact-definition.html>

O'Reilly, Tim: What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software (Letöltve: 2012.09.22.) <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>

Paszternák Ádám - Takács Dániel - Mikulás Gábor: Könyvtár 2.0, avagy közösen vagyunk tudásbirtokosok. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2007. (16. évf.) 9. sz. 10-23. old.

Schultz, Wendy: To a temporary place in time... (Letöltve: 2012.10.12.)
<http://www.oclc.org/nextspace/002/6.htm>

Spiteri, Louise F.: Social discovery tools: extending the principle of user convenience. *Journal of Documentation*, 2012. (68. évf.) 2. sz. 206 – 217. old.

Takács Dániel – Mikulás Gábor: Könyvtár 2.0 KIT hírcsokor. In: *KIT Hírlevél*, 2006. 32–39. sz.

Tóth Máté: Online közösségi terek használóknak és könyvtárosoknak: könyvtár 2.0 alkalmazások Norvégiában. In: *Könyvtári figyelő*, 2008. (54. évf.) 2. sz. 265-280. old.

Tóth Máté: A Moly.hu mint virtuális találkozóhely. In: *Tudományos és műszaki tájékoztatás*, 58. évf. 8. sz. 2011. 327-338. old.

Tóth Máté: Virtuális irodalmi találkozások - norvég-magyar összehasonlításban. In: *A kultúra anatómiája, a kultúra anatómusa Tanulmánykötet a 65 éves Agárdi Péter tiszteletére*. Pécs, PTE FEEK, 2011. 266-282. old.

Tóth Máté, Audunson, Ragnar: Websites for booklovers as meeting places. In: *Library Hi Tech*, 2012. (30. évf.) 4. szám, 655-672. old.

Tóth Máté: Könyvtáros segítség a magyar Wikipédiának (Letöltve: 2012.09.03.)
<http://blog.konyvtar.hu/k2/2010/07/konyvtaros-segitseg-a-magyar-wikipedianak/>

Tóth Máté: Aktuális fejlesztések: Wikipédia és 23 dolog. (Letöltve: 2012.09.03.)
<http://blog.konyvtar.hu/k2/2010/10/aktualis-fejlesztések-wikipedia-es-23-dolog/>

Wallas, Patricia: *Az internet pszichológiája*. Budapest: Osiris, 2002.

Zsoldos Marianna (Trinity) - Komlóné Szabó Ágnes: Könyvtári blogok. In: *Kapcsolat: a Heves megyei könyvtárosok lapja*, 2010. (19. évf.) 2. (63.) sz. 6. old.

Mellékletek

Kérdőív

Kedves Kitöltő!

Jávorka Brigitta vagyok, a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karának első éves mester szakos könyvtáros hallgatója. A következő kérdőív kitöltésével hozzájárulhatsz tudományos kutatásom sikeréhez. A tanulmány elkészítése során azt kívánom vizsgálni, hogy milyen hatással van a Rukkola.hu az olvasási szokásokra, könyvtárhasználati szokásokra, illetve könyvvásárlási szokásokra. Ez a kérdőív a Rukkola.hu internetes könyvcserés weboldal felhasználói számára készült. A kérdőív kitöltése önkéntesen és névtelenül történik. Segítséged előre is köszönöm!

Üdvözlettel:
Jávorka Brigitta

*Kötelező

Életkorod? *

Nemed? *

- Nő
- Férfi

Mi a neve a településnek, ahol jelenleg élsz? *

Mi a legmagasabb iskolai végzettséged? *

- Kevesebb, mint 8 általános
- 8 általános
- Szakmunkásképző
- Szakközépiskola
- Gimnázium
- Felsőfokú szakképzés
- Főiskola
- Egyetem
- Egyéb: _____

A Moly.hu könyves közösségi oldal regisztrált felhasználója vagy? *

- Igen
- Nem

Mióta vagy regisztrált felhasználója a Rukkola.hu weboldalnak? *

- Csak pár napja
- 1 hete
- Több hete
- 1 hónapja
- 2 hónapja
- A kezdetektől
- Nem vagyok regisztrált felhasználó.

Mennyire fontosak az alábbi tényezők egy kapcsolásra kiválasztott könyvnél? *

	Egyáltalán nem	Kis mértékben	Nagy mértékben	Teljes mértékben
Korábban olvastam, szeretném újra elolvasni				
Kiemelt a könyv, sokan szeretnék				
Még nem olvastam, de régóta szeretném				
Kell a gyűjteményembe (sorozat, író alapján)				
Az alapműveltség része, minden családba kéne egy példány				

Milyen műfajú irodalmi műveket happolsz általában? *

	Mindig, nagyon gyakran	Gyakran	Néha	Nagyritkán	Soha
Életrajzok					
Klasszikus regények					
Kortárs regények					
Krimi és kaland					
Science fiction és fantasy					
Ezoterikus irodalom					
Ismeretterjesztő irodalom					
Tudományos irodalom					
Esszék					
Aktuális politika és társadalom					
Novellák, elbeszélések					
Verseskötetek					
Drámák					

Milyen gyakran re-rukkolsz könyveket? * Vagyis rukkolsz vissza, a korábban happolt könyveket

- Még nem fordult elő
- Néhány könyvet már visszatettem az oldalra
- Rendszeresen re-rukkolom az elolvasott könyveket
- Rendszeresen re-rukkolok, néha olvasás nélkül is

Előfordult-e már, hogy a Rukkolán keresztül ismerkedtél meg számodra új és ismeretlen irodalommal? *

- Igen, gyakran
- Igen, néha
- Nem

Mióta a Rukkola.hu felhasználója vagy, honnan szerzed be az olvasmányaidat? *

	Soha	Általában nem	Általában igen	Szinte mindig
Saját könyvtáramból választok				
Könyvtárból kikölcsönzöm				
Letöltöm az internetről				
Happolt könyveimet olvasom				
Kölcsönkérem egy barátomtól/családtagomtól				
Megvásárolom az interneten				
Megvásárolom könyvesboltban/antikváriumban				

Körülbelül mekkora a családod házi könyvtára? *

- 1-50 közötti könyv
- 51-100 közötti könyv
- 101-300 közötti könyv
- 301-500 közötti könyv
- Több, mint 500 könyv

A Rukkola.hu használata előtt milyen gyakran vásároltál könyvet? *

- Hetente több kötetet is
- Havonta több kötetet
- 2-3 havonta
- Félévente
- Évente
- Ritkábban, mint évente

Mióta a Rukkola.hu weboldalt használod, kevesebb könyvet vásárolsz? *

- Igen, azóta egyáltalán nem költök könyvekre
- Igen, valamennyivel kevesebbet költök, de így is vásárolok könyvet
- Ugyanannyit vásárolok, mint korábban
- Lehetőségeimnek hála többet költök könyvekre

Beiratkozott tagja vagy vagy voltál-e valamilyen könyvtárnak? *

- Soha nem voltam beiratkozott tag
- Be voltam iratkozva korábban, de már nem vagyok
- Beiratkozott tagja vagyok egy könyvtárnak
- Beiratkozott tagja vagyok több könyvtárnak

Mióta a Rukkola.hu weboldalt használod, változtak-e a könyvtárlátogatási szokásaid? *

- Azóta kevesebbet járok könyvtárba
- Ugyanannyit járok könyvtárba, mint korábban
- Többet járok könyvtárba